

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΜΗΜΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΣΕΒΔΑ (6640)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΞΑΝΘΙΠΠΗ ΧΑΨΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2023

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 2008 ΈΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	7
1.1 Ορισμός και Έννοια της Οικονομικής Κρίσης	7
1.2 Η Έννοια και τα Χαρακτηριστικά της Οικονομικής Κρίσης του 2008	10
1.3 Παράγοντες που Συντελούν στην Οικονομική Κρίση του 2008	12
1.3.1 Κοινωνικοί Παράγοντες που Ενισχύουν το Κίνδυνο Φτώχειας στη Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης του 2008 και Έπειτα	12
1.3.2 Οικονομικοί Παράγοντες που Ενισχύουν τις Ανισότητες και το Κίνδυνο Φτώχειας στη Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης του 2008 και Έπειτα.....	14
1.4 Στοιχεία και Συνέπειες που Συντελούν στην Διατήρηση της Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα από το 2008 έως Σήμερα.....	15
1.4.1 Μέτρηση Φτώχειας στην Ελλάδα την Περίοδο 2000 – 2008 και Πριν την Είσοδο της Χώρας στο Μνημόνιο.....	15
1.4.2 Η Ύπαρξη Ανεργίας και η Μακροχρόνια Ανεργία στη Χώρα σε Συνάρτηση με την Παροχή Χαμηλών Εισοδημάτων και Κοινωνικών Παροχών.....	18
1.5 Δείκτες Οικονομικής Ανισότητας και Φτώχειας στην Ελλάδα	23
1.5.1 Η Επιρροή της Άνιστης Κατανομής του Βάρους των Μέτρων Λιτότητας στην Οικονομική Κρίση του 2008.	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	29
2.1 Τρόποι με τους Οποίους η Οικονομική Κρίση Εντείνει στη Δημιουργία Φτώχειας	29
2.1.1 Επιβολή Δυσμενών Μέτρων Λιτότητας	29
2.2 Κοινωνικοί και Οικονομικοί Παράγοντες που Εμπλέκονται Σχετικά	30
2.2.1 Εξελίξεις της Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα	30
2.2.2 Επιρροές και Αλλαγές της Κοινωνικής Πολιτικής της Χώρας.....	31
2.2.3 Απόλυτες και Σχετικές Εισοδηματικές Απώλειες	33

2.3	Παροχή Βοήθειας από Μέρους του Κράτους με Σκοπό την Προστασία Πολιτών και Ευπαθών Ομάδων από την Δημιουργία Φτώχειας σε Περιόδους Οικονομικής Κρίσης.....	33
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ	34
3.1	Ορισμός και Ερμηνείες του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου	34
3.2	Ορισμός και Έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής στο Κοινωνικό Κράτος Δικαίου.....	37
3.3	Η Ψήφιση και Κατοχύρωση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος για Ευπαθής Ομάδες.....	39
3.3.1	Το Ειδικότερο Ζήτημα της Κατοχύρωσης Ενός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στις Μέρες μας.....	39
3.3.2	Απόπειρες Θεσμικής Κατοχύρωσης Ενός Γενικότερου Συστήματος Ελάχιστου Εισοδήματος στην Ελλάδα.....	41
3.3.3	Βασικές Αρχές και Άξονες Ενός Συστήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα.....	43
3.4	Σχετικά Μεγέθη και Διαγράμματα τα Οποία Απεικονίζουν την Πορεία της Ελληνικής Οικονομίας Εν Μέσω Οικονομικής Κρίσης.....	44
	Επίλογος – Συμπεράσματα.....	50
	Βιβλιογραφία	53
	Ελληνική Βιβλιογραφία.....	53
	Αναφορές από Οικονομικά Περιοδικά.....	54

Πρόλογος

Σκοπός της παρούσης πτυχιακής εργασίας, είναι η παρουσίαση και μελέτη των συνθηκών και στοιχείων της οικονομικής κρίσης η οποία ξεκίνησε το έτος 2008 και επηρεάζει έως και σήμερα πολλά κράτη στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδος. Για το σκοπό αυτό και προκειμένου η εν λόγω μελέτη να θεωρείται ορθή ως προς τα στοιχεία φτώχειας και κοινωνικών ανισοτήτων στους κατοίκους της χώρας μας, διαχωρίζεται σε δύο επιμέρους κεφάλαια. Στο μεν πρώτο κεφάλαιο αναλύονται τα Στοιχεία και οι Αιτίες της Οικονομικής Κρίσης του 2008 έως και σήμερα, στο δεύτερο κεφάλαιο, η Δημιουργία Φτώχειας σε Περιόδους Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα και στο τρίτο κεφάλαιο, το Κοινωνικό Κράτος Δικαίου.

Εισαγωγή

Αποτελεί γεγονός πως το φαινόμενο της φτώχειας χαρακτηρίζεται ως πολυδιάστατο. Οργανισμοί όπως η ΟΚΕ – Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στην Ελλάδα, έχει τονίσει ότι η φτώχεια διαθέτει στοιχεία ποσοτικά και ποιοτικά, δηλαδή ανεπαρκείς χρηματικούς και μη χρηματικούς πόρους (ΟΚΕ, 2013). Σε ότι αφορά την ποσοτική διάσταση της φτώχειας, γίνεται λόγος για μια οικονομική κατάσταση η οποία διαθέτει μη επαρκείς πόρους ώστε να καλυφθούν οι απαραίτητες βασικές ανάγκες του ατόμου. Είναι όμως λογικό ο ορισμός των βασικών αναγκών να διαφέρει από άτομο σε άτομο. Για την ποιοτική πλευρά της φτώχειας αναφέρεται η αδυναμία πρόσβασης κάποιου σε ανάγκες κοινωνικές, επαγγελματικές και πολιτικές, αλλά και η αδυναμία στις ευκαιρίες της κοινωνίας.

Σημειώνεται επίσης πως η όποια προσπάθεια για την επεξήγηση αλλά και διερεύνηση του φαινομένου της φτώχειας από εμπειρική και στατιστική άποψη ή/και η όποια ανάλυση των πτυχών του φαινομένου, αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα μεθοδολογίας τα οποία έχουν τη βάση τους στον ορισμό της φτώχειας και στον τρόπο με τον οποίο μετρείται. Υπάρχουν δυο μορφές οι οποίες καταγράφουν τη φτώχεια ως εξής (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011):

- Η απόλυτη
- Η σχετική

Η απόλυτη φτώχεια αρχικά αναφέρεται στην επιβίωση του ατόμου και στα άτομα τα οποία δε διαθέτουν τα βασικά είδη πρώτης ανάγκης. Η επιβίωσή τους επομένως είναι δύσκολη. Περιγράφει καταστάσεις λιμοκτονίας, υποσιτισμού, έλλειψης πόσιμου νερού, στέγασης, ένδυσης, φαρμάκων. Η Παγκόσμια Τράπεζα ως απόλυτη φτώχεια ορίζει τη διαβίωση των ατόμων με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα (Μελάς, 2009). Ο ΟΗΕ αντίστοιχα, θέτει μέτρα για την καταπολέμηση της απόλυτης φτώχειας. Συγκεκριμένα στη τελική Δήλωση της Χιλιετίας από τον ΟΗΕ, απόλυτη προτεραιότητα και

βασικός στόχος μέχρι το 2015 είναι η καταπολέμηση της φτώχειας και της πείνας.

Σε ότι αφορά τη σχετική φτώχεια ορίζεται το ποσοστό των ατόμων σε μια χώρα που ζουν με εισόδημα κατώτερο ενός συγκεκριμένου ποσοστού του διάμεσου εισοδήματος (συνήθως 60%) στη χώρα.

Σημειώνεται δε πως αυτό το είδος της φτώχειας αναφέρεται σε ανάγκες οι οποίες δημιουργούνται σε μια δεδομένη χρονική στιγμή και κυρίως σχετίζονται με τις ανάγκες των νοικοκυριών των οποίων το βιοτικό επίπεδο δεν είναι το ίδιο με αυτό της κοινωνίας στην οποία ζουν. Αντιμετωπίζουν δηλαδή σοβαρές δυσκολίες στο να λάβουν μέρος σε καθημερινές δραστηριότητες (Μελάς, 2009). Οι μετρήσεις στην Ε.Ε. αφορούν κυρίως τη σχετική φτώχεια. Οι μετρήσεις αυτές λαμβάνουν υπόψη το σχετικά υψηλό ποσοστό ανάπτυξης. Στόχος δεν είναι η κάλυψη του επιπέδου διαβίωσης, αλλά ολόκληρου του πληθυσμού στο σύνολο των υπηρεσιών και των αγαθών.

Παρόλα αυτά όμως, στην Ε.Ε. υπάρχουν άτομα τα οποία επιβιώνουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Οι Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης Νοικοκυριών διενεργούν τη μέτρηση δεδομένων από το έτος 2003. Οι έρευνες αυτές αποτελούν μέρος ενός στατιστικού προγράμματος όπου οι χώρες μέλη της ΕΕ λαμβάνουν μέρος, πάντα σε συνεργασία με τη Eurostat. Οι έρευνες αυτές αποσκοπούν στο να ερευνήσουν σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε ευρωπαϊκό, ποιες είναι οι συνθήκες διαβίωσης και ποιο είναι το εισόδημα των νοικοκυριών. Τόσο οι έρευνες αυτές όσο και τα αποτελέσματά τους, αποτελούν σημαντικές πηγές αναφοράς για τις στατιστικές κατανομές εισοδήματος και κοινωνικού αποκλεισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Προκειμένου όμως να επιτευχθούν τα παραπάνω, υπολογίζονται οι ακόλουθοι δείκτες ορισμού φτώχειας, λαμβάνοντας υπόψη τους εξής παράγοντες (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011):

- *Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.* Αναφέρεται στα άτομα που τα νοικοκυριά στα οποία ζουν έχουν συνολικό διαθέσιμο

εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας. Συγκεκριμένα κάτω από το 60% του κατά κεφαλήν εθνικού διαθέσιμου εισοδήματος.

- *Εμμονή χαμηλού εισοδήματος.* Αναφέρεται στα άτομα των οποίων τα νοικοκυριά στα οποία ζουν, έχουν τελικό ισοδύναμο εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας στο τρέχον έτος.
- *Σχετικό χάσμα κινδύνου φτώχειας.* Δείχνει πόσο απέχουν οι φτωχοί από τη γραμμή φτώχειας Μετρά δηλαδή τη διαφορά μεταξύ διαμέσου ισοδυναμίου και εισοδήματος ατόμων που ζουν κάτω από το όριο του κινδύνου φτώχειας της τιμής αυτού του ορίου κινδύνου φτώχειας και αποδίδεται ως ποσοστό αυτού του ορίου.
- *Ανισότητα σε κατανομή εισοδήματος- δείκτης ($s80/s20$).* Αναφέρεται στο μερίδιο του ισοδυναμίου διαθέσιμου εισοδήματος του «πλουσιότερου» 20% του πληθυσμού προς το ανάλογο εισόδημα του «φτωχότερου» 20% του πληθυσμού και επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος, δηλαδή στο πλουσιότερο και στο φτωχότερο τμήμα του πληθυσμού.
- *Συμπληρωματικός δείκτης ανισοκατανομής – συντελεστής Gini.* Ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του εισοδήματος συνολικά του πληθυσμού. Δίνει το βαθμό ανισοκατανομής από 0% μέχρι 100% αν υπάρχει πλήρης ανισοκατανομή εισοδήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙΤΙΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ 2008 ΈΩΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

1.1 Ορισμός και Έννοια της Οικονομικής Κρίσης

Επιχειρώντας να αποδώσουμε σχετικά τον όρο της *Οικονομικής Κρίσης*, θα λέγαμε πως ουσιαστικά πρόκειται για μια περίοδο η οποία χαρακτηρίζεται από αισθητή και διαρκή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και πιο συγκεκριμένα των μεγεθών μακροοικονομίας όπως της διαμόρφωσης του ΑΕΠ, των πτώσεων των τιμών προϊόντων και υπηρεσιών, των επενδύσεων, αλλά και της απασχόλησης (Correa, Iooty, 2010).

Ένας διαφορετικός ορισμός της *Οικονομικής Κρίσης*, αναφέρεται ως η χρονική εκείνη περίοδος η οποία επιφέρει μεγάλες διαταραχές στις χρηματοπιστωτικές αγορές και στις οποίες τα όποια προβλήματα οικονομικού κινδύνου και λανθασμένων επιλογών, αυξάνονται με αναμενόμενα αποτελέσματα την αδυναμία διοχέτευσης κεφαλαίων σε αποδοτικούς τομείς και παραγωγικές επενδύσεις (Erol et al, 2011).

Τέλος, σύμφωνα με τον Κουφάρη (2010), ως *Οικονομική Κρίση* ορίζεται το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010).

Αναφερόμενοι σχετικά με τις επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στα άτομα στην Ελλάδα, θα λέγαμε πρωτίστως πως την συγκεκριμένη κατάσταση ευνοούν αρνητικά και οι ιδιαιτερότητες του Ελληνικού κράτους με την χαμηλή ανταγωνιστικότητα, την μεγάλη διστακτικότητα για την ανάληψη επενδύσεων,

την πολύ χαμηλή αποτελεσματικότητα του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και την εξάρτηση του από εξωτερικό δανεισμό (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2013). Σημαντικό ρόλο όμως κατέχουν και η συνεχής επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της χώρας, αλλά και τα συνεχώς αυξανόμενα ελλείμματα του δημόσιου τομέα σε συνάρτηση με το δημόσιο χρέος (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2013).

Επιπλέον, επειδή η οικονομία της Ελλάδας είναι βασισμένη σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό, τη ναυτιλία και την οικοδομή, η οποία ουσιαστικά «κατάρρευσε», από το 2010 και έπειτα, οι συνέπειες στους κατοίκους της χώρας, αναφέρονται ως εξαιρετικά δυσμενής, αφού εκτός των άλλων, οι κλάδοι αυτοί ήταν οι πρώτοι που αντιμετώπισαν προβλήματα, και σε μεγάλο βαθμό, από την οικονομική κρίση (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2013).

Έτσι λοιπόν οι σχετικές δυσμενής συνέπειες, αναφέρονται στα μέτρα λιτότητας τα οποία έλαβαν οι Κυβερνήσεις της χώρας από το 2010 και έπειτα και τα οποία αποσκοπούσαν στην αύξηση των κρατικών εσόδων και στη μείωση των κρατικών δαπανών. Τα κυριότερα από αυτά τα μέτρα σε συνδυασμό με τις άμεσες συνέπειες στους κατοίκους, αναφέρονται ως εξής (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012):

- Επιβολή υψηλών ποσοστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων: Η κλίμακα με την οποία φορολογήθηκαν τα εισοδήματα του 2010 ήταν προοδευτικότερη από την προηγούμενη. Αρχικά περιείχε εννέα κλιμάκια φόρου. Επίσης προέβλεπε ένα νέο ανώτατο συντελεστή 45% για εισοδήματα από 100.000 ευρώ και πάνω, ενώ ο χαμηλότερος αμέσως συντελεστής αφορούσε εισοδήματα από 60.000 ευρώ και πάνω μέχρι 100.000. Τέλος, αποφασίστηκε η ένταξη ορισμένων κοινωνικών επιδομάτων στην κλίμακα ενώ επίσης θεσμοθετήθηκαν διάφορες αλλαγές σε απαλλαγές και σε εκπτώσεις φόρου.
- Άλλοι έμμεσοι φόροι: Επιβλήθηκε πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση 1% σε φορολογούμενους με ετήσιο καθαρό εισόδημα άνω των 100.000 ευρώ. Επίσης επιβλήθηκε ειδική εισφορά σε επιχειρήσεις υψηλής κερδοφορίας.

- Φόρος προστιθέμενης αξίας: Αυξήθηκαν σε δυο φάσεις οι συντελεστές ΦΠΑ ως εξής: ο χαμηλός συντελεστής σε 5,5%, ο μεσαίος σε 11% και ο υψηλός σε 23% από το 2010 και έπειτα.
- Άλλοι έμμεσοι φόροι: Αυξήθηκε η ειδική φορολογία στα καύσιμα, σε προϊόντα καπνού, σε οινοπνευματώδη ποτά και στα είδη πολυτελείας.
- Μισθοί Δημοσίου: Από το 2010 και έπειτα, καταργήθηκε ο 13^{ος} και ο 14^{ος} μισθός ενώ στη θέση τους θεσμοθετήθηκαν επιδόματα αδειας συνολικής ετήσιας αξίας 1.000 ευρώ τα οποία δε καταβάλλονται καθόλου σε υπαλλήλους με μηνιαίες αποδοχές άνω των 3.000 ευρώ. Επίσης μειώθηκαν τα διάφορα ειδικά επιδόματα δημοσίων υπαλλήλων κατά 20%.
- Κατώτατες αποδοχές: Με το Ν. 3863/2010 θεσμοθετήθηκαν οι χαμηλότερες αποδοχές για εργαζόμενους κάτω των 21 ετών. Τα νέα κατώτατα όρια ορίστηκαν σε 70% και 85% του κατώτατου μισθού της εθνικής γενικής σύμβασης συλλογικής εργασίας για εργαζόμενους ηλικίας 15-18 και 19-21 ετών. Επίσης αποφασίστηκε το πάγωμα αποδοχών το 2010 στα επίπεδα του 2008.
- Κύριες συντάξεις: Η 13^η και η 14^η σύνταξη καταργήθηκαν και στη θέση τους θεσμοθετήθηκαν επιδόματα άδειας συνολικής ετήσιας αξίας 800 ευρώ. Αυτά όμως, δεν καταβάλλονται σε όσους εισπράττουν συντάξεις άνω των 2500 ευρώ. Εξαιρέθηκαν οι αναπηρικές συντάξεις, οι συντάξεις ΟΓΑ, οι συντάξεις ανασφάλιστων. Τέλος «πάγωσαν» οι συντάξεις του 2010 σε επίπεδα του 2009.
- Κοινωνικές παροχές: Με την εξαίρεση κάποιων ειδικών ενισχύσεων, δεν ελήφθησαν μέτρα ενδυνάμωσης του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας και προστασίας των ασθενέστερων από τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης όπως έγινε σε άλλες χώρες. Αντιθέτως, ορισμένες κοινωνικές παροχές έπεσαν οι ίδιες θύματα της δημοσιονομικής στενότητας.

1.2 Η Έννοια και τα Χαρακτηριστικά της Οικονομικής Κρίσης του 2008

Γεγονός αποτελεί πως το “ντόμινο” των εξελίξεων στην παγκόσμια αγορά το 2008 δεν ήταν δυνατόν να μην επηρεάσει και την οικονομία της Ελλάδος. Η διαμορφωθείσα άσχημη οικονομική κατάσταση το 2012 καθώς και η αβεβαιότητα για το μέλλον της Ευρωζώνης, είχαν αρχίσει ν’ αυξάνουν δραματικά τους κινδύνους για την Ελληνική οικονομία. Η κρίση χρέους που επηρέασε και την Κύπρο, κατά κύριο λόγο μέσω της αύξησης του κόστους δανεισμού (εσωτερικού και εξωτερικού), επέφερε σημαντική πίεση στις δημοσιονομικές αρχές, αφού η Ελληνική Δημοκρατία αδυνατούσε να δανειστεί με ευνοϊκούς όρους (Τρέλλη, 2013).

Η αδυναμία των τραπεζών να επιτύχουν αύξηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας στο 9% λόγω των υποχρεώσεων που επέβαλλε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών σε συνδυασμό με το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων και τις απώλειες που σήμαινε αυτό για τις τράπεζες, δημιούργησε ένα έλλειμμα περίπου 5 δισ. ευρώ, για τη Λαϊκή και την Τράπεζα Ελλάδος και σε συνδυασμό με τα δημοσιονομικά ελλείμματα του κράτους οδήγησαν την οικονομία στον μηχανισμό στήριξης με όλα τα καταστροφικά αποτελέσματα.

Έτσι λοιπόν, οι Διεθνείς οικονομικές αναταραχές αρχικά, επηρέασαν ήπια το χρηματοπιστωτικό κλάδο της Κύπρου, διότι το σύστημα λειτουργούσε με εσωστρέφεια κάτι που σημαίνει ότι οι Ελληνικές τράπεζες δεν ήταν αρκετά εκτεθειμένες σε τοξικά προάγοντα και εξωτερικό δανεισμό. Συνέπεια των διεθνών εξελίξεων ήταν να αυξηθεί το κόστος δανεισμού του χρήματος στην Ευρώπη αλλά και στην παγκόσμια αγορά, γεγονός το οποίο δεν μπορούσε να μην επηρεάσει την Ελλάδα (Τρέλλη, 2013).

Αντίστοιχα λοιπόν, οι Ελληνικές τράπεζες ήρθαν αντιμέτωπες με την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους και την απογείωση των Ελληνικών ομολόγων, με τη σημαντική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και των προβλέψεων, λόγω της επιδεινούμενης οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα, αλλά και τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες της Ελληνικής αγοράς. Τα δημόσια οικονομικά βρισκονταν σε αδιέξοδο, και οι συνέχεις υποβαθμίσεις

της Ελληνικής Οικονομίας από τους οίκους αξιολόγησης είχαν επηρεάσει την Ελληνική Οικονομία.

Η ανεργία λοιπόν μέσα σε τρία χρόνια -από το 2010 έως το 2012-, από το 16,5% το 2010, έφτασε στο 27,3% το 2013, με πολύ μεγαλύτερα ποσοστά στην ανεργία των νέων. Ο αριθμός των ανέργων ήταν 815.600 άτομα το 2010, 1.163.000 το 2011 και 1.327.900 το 2012(ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η Ελλάδα με αριθμούς 2014).Οι προβλέψεις δείχνουν ότι ο αριθμός των ανέργων αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια φθάνοντας μέχρι και 40%.Σχεδόν ο ένας στους δύο δε θα δουλεύει (Κουρσάρης, 2013).

Επίσης, το έλλειμμα την τριετία 2011-13 λόγω των μέτρων που ελήφθησαν, από -10,9% του ΑΕΠ το 2010, μειώθηκε σε -9,6% το 2011 και -8,9% το 2012, ενώ παρουσίασε αύξηση το 2013 σε -12,7% του ΑΕΠ. Εξακολουθεί δε να παραμένει από τα πιο υψηλά στην Ευρωζώνη (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η Ελλάδα με αριθμούς 2014).

Ελλειμμα

	% ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΑΕΠ	% ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΕΠ		% ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΑΕΠ	% ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΕΠ
1995	10,1	8,7	2008	9,8	9,5
1996	7,4	6,3	2009	15,7	15,3
1997	6,6	5,6	2010	10,9	10,7
1998	4,3	3,6	2011	9,6	9,6
1999	3,5	2,9	2012	8,9	8,9
			2013	12,7	12,7

Χρέος

1995	118,9	101,7	2008	112,9	108,8
1996	122,5	104,1	2009	129,7	126,2
1997	118,2	100,1	2010	148,3	145,7
1998	109,4	92,0	2011	170,3	170,9
1999	108,5	91,1	2012	157,2	156,5
			2013	175,1	174,7

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Αθήνα

Πηγή: Επεξεργασία μικροδεδομένων της EU-SILC-UDB και της Eurostat

Διακυμάνσεις παρουσίασε και το δημόσιο χρέος το οποίο ήταν 148,3% του ΑΕΠ το 2010, ενώ ο μέσος όρος του δημόσιου χρέους στην ευρωζώνη ήταν 79,9% (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η Ελλάδα με αριθμούς 2014).Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το έλλειμμα για το 2012 μειώθηκε στο 157,2% του ΑΕΠ, ενώ είχε

αύξηση το 2013 στο 175,1% του ΑΕΠ. Η μείωση του ελλείμματος αποδίδεται κυρίως στις περικοπές δαπανών, λόγω της εφαρμογής των μνημονικών μέτρων (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η Ελλάδα με αριθμούς 2014).

Ως εκ τούτου, οι προαναφερθέντες παράγοντες οδήγησαν στις εξής σοβαρές, για τον τόπο και κυρίως τους ανθρώπους, συνέπειες:

- Ύφεση στην ανάπτυξη με αρνητικά πρόσημα ως προς τη διεύρυνση του εθνικού μας πλούτου.
- Κάθετη μείωση των επενδύσεων.
- Καλπάζουσα ανεργία, ιδιαίτερα ανάμεσα στους νέους.
- Συνεχής μείωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.
- Ψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και κατακόρυφη αύξηση του δημόσιου χρέους.
- Κλονισμός της εμπιστοσύνης στο τραπεζικό σύστημα και επιδείνωση της θέσης και της εικόνας της χώρας σε διεθνές επίπεδο.
- Έλλειψη ρευστότητας στην αγορά και υψηλό κόστος χρήματος.

1.3 Παράγοντες που Συντελούν στην Οικονομική Κρίση του 2008

1.3.1 Κοινωνικοί Παράγοντες που Ενισχύουν το Κίνδυνο Φτώχειας στη Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης του 2008 και Έπειτα

Αναφορικά με τους παράγοντες οι οποίοι συντελούν και ουσιαστικά ενισχύουν την οικονομική κρίση του 2008 σε κοινωνικό επίπεδο, αυτοί αναφέρονται στον κίνδυνο φτώχειας που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά και σχετίζονται με τα εξής βασικά στοιχεία (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 -2014).

- Το μέγεθος του νοικοκυριού. Τα ακραία μεγέθη των νοικοκυριών κινδυνεύουν περισσότερο από τη φτώχεια. Οι οικογένειες δηλαδή με πέντε μέλη ή/και όσα διαθέτουν ένα μόνο άτομο. Στα νοικοκυριά με πέντε άτομα, ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος αφού και τα εξαρτώμενα μέλη είναι περισσότερα σε σχέση με εισόδημα της οικογένειας. Η δεύτερη μορφή έχει να κάνει μόνο με το χαμηλό εισόδημα.
- Η δομή της οικογένειας. Τα υψηλότερα επίπεδα φτώχειας παρουσιάζονται σε μονογονεϊκές οικογένειες. Στην Ελλάδα για την περίοδο 2000 -2014, αυτές οι μορφές οικογένειας αγγίζουν το 28,8% και τα ποσοστά φτώχειας που παρατηρούνται είναι μεγαλύτερα από τα νοικοκυριά εκείνα που αποτελούνται από δυο ενήλικες με παιδιά. Το ίδιο ισχύει και σε οικογένειες όπου ο πατέρας εργάζεται και 1 στις 3 οικογένειες αυτού του τύπου είναι φτωχές.
- Το φύλο. Το ποσοστό της φτώχειας την περίοδο 2008-2013 σύμφωνα με στοιχεία από την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη, ήταν μεγαλύτερο για τις γυναίκες και μικρότερο για τους άνδρες. Το φαινόμενο αυτό όμως δημιουργεί και σκέψεις. Το 2007 η ΟΚΕ, ανέφερε ότι το χάσμα σε ότι αφορά τους μισθούς ανδρών και γυναικών υπήρχε και κλιμακώνεται σε μεγαλύτερες ηλικίες και μάλιστα σε άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης.
- Η ηλικία. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος φτώχειας παρατηρείται σε ηλικιωμένους και παιδιά. Οι κοινωνικές και οι οικονομικές ανισότητες κληροδοτούνται στα παιδιά από τους γονείς τους.
- Το μορφωτικό επίπεδο. Η ανισοκατανομή του εισοδήματος έχει απόλυτη σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης. Το επίπεδο αυτό έχει την ικανότητα να επηρεάζει την παραγωγική δυνατότητα των ανθρώπων, τις αμοιβές που μπορεί να κερδίσουν, καθώς και το επίπεδο ευημερίας τους. Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα στο θέμα των ανισοτήτων στο τομέα της εκπαίδευσης. Το πρόβλημα όμως γίνεται πολύ πιο σοβαρό από τη στιγμή που οι μορφωτικές ανισότητες στην Ελλάδα είναι διευρυμένες τόσο στις ομάδες πληθυσμού όσο και σε επίπεδο περιφερειακό. Το θέμα είναι πολύ πιο σοβαρό στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- Οι κοινωνικές προκαταλήψεις–ξενοφοβία–ρατσισμός. Είναι απαραίτητη σύμφωνα με την άποψη της ΟΚΕ, η καταπολέμηση της αδήλωτης απασχόλησης των μεταναστών, αλλά ταυτόχρονα έχει μεγάλη σημασία και η ένταξή τους. Ειδικότερα, από τη στιγμή που τα άτομα αυτά αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα επιβίωσης αλλά και αντιμετωπίζονται σαν ένα εργατικό δυναμικό πολύ φθηνό και οι ίδιοι πλήττονται από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

1.3.2.Οικονομικοί Παράγοντες που Ενισχύουν τις Ανισότητες και το Κίνδυνο Φτώχειας στη Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης του 2008 και Έπειτα

Αποτελεί γεγονός πως είναι ιδιαίτερα εμφανής η κατάσταση φτώχειας από την οποία είναι δύσκολο να ξεφύγουν άτομα στην Ελλάδα ειδικά σε ότι σχετίζεται με τα συστήματα υγείας, κοινωνικής παροχής και ασφάλισης για την περίοδο 2008 -2014. Η οικονομική κατάσταση των πολιτών της χώρας, επηρεάζεται άμεσα απ' αυτούς τους παράγοντες και μ' αυτό τον τρόπο οι ανισότητες αυξάνονται όσον αφορά στην κατανομή του εισοδήματος και την αύξηση του κινδύνου φτώχειας. Τα άτομα που ήδη βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας, βρίσκονται σε πολύ χειρότερη θέση. Οι παράγοντες εκείνοι που συμβάλουν καταλυτικά στη δυσμενή αυτή κατάσταση, αναφέρονται ως εξής (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 -2014):

- Πληθωρισμός και αύξηση των τιμών. Ο υψηλός πληθωρισμός δεν έχει αρνητική επίπτωση στην αγοραστική δύναμη, αλλά αυξάνει τις οικονομικές ανισότητες. Από τη στιγμή που οι τιμές για αγαθά πρώτης ανάγκης αυξάνονται και μειώνεται η αξία του εισοδήματος δημιουργείται σοβαρό πρόβλημα. Ο πληθωρισμός όμως δε «χτυπά» ομοιόμορφα τον ελληνικό πληθυσμό. Κυρίως τα χαμηλά οικονομικά στρώματα πλήττονται από το μέσο πληθωρισμό εξαιτίας της διαφορετικής διάρθρωσης της καταναλωτικής δαπάνης. Η ανοδική

πορεία των τιμών του είναι διαρκής και δημιουργεί ανισοκατανομή εισοδήματος.

- Το φορολογικό σύστημα, το οποίο δεν έχει παρά ένα χαμηλό επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης και ένα επίπεδο υψηλής φορολογίας. Έχει άμεση σχέση με την άνιση κατανομή εισοδήματος. Την περίοδο 2004-2008 στην Ελλάδα, όλη η φορολογική επιβάρυνση ήταν στο 35,7% του ΑΕΠ και ο μέσος όρος στην Ε.Ε. ήταν 40,2%. (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Το 2006, η Ελλάδα είχε ποσοστό 33,5% μαζί με τις κοινωνικές εισφορές και ο μέσος όρος στη Ε.Ε. ήταν 41,8%. Στο θέμα της άμεσης φορολογίας η Ελλάδα υπερτερεί αφού την περίοδο 2000-2007, η έμμεση φορολογία ήταν το 41,9% ολόκληρης της φορολογικής επιβάρυνσης. Επίσης αυτή την περίοδο μειώθηκε η συμβολή των φορολογικών εσόδων και αυξήθηκε η επιβολή έμμεσων φόρων.
- Η φοροδιαφυγή-φοροαποφυγή-εισφοροδιαφυγή. Σύμφωνα με την ΟΚΕ, η φοροδιαφυγή πολλές φορές έχει χαρακτηριστεί πέρα από τις αυτονόητες δημοσιονομικές της συνέπειες, ότι αποτελεί μια διαδικασία η οποία συντελεί σε ανισοκατανομές του εισοδήματος και συγκεκριμένα εις βάρος των μισθωτών. Οι συνέπειές της περιορίζουν τα περιθώρια για άσκηση μιας πραγματικής κοινωνικής πολιτικής. Το κλίμα της φοροδιαφυγής δεν επιτρέπει τη δημιουργία συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού για την οικονομία. Κανείς πλέον δε φορολογείται σύμφωνα με τη φορολογική του ικανότητα (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010).

1.4 Στοιχεία και Συνέπειες που Συντελούν στην Διατήρηση της Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα από το 2008 έως Σήμερα

1.4.1.Μέτρηση Φτώχειας στην Ελλάδα την Περίοδο 2000 – 2008 και Πριν την Είσοδο της Χώρας στο Μνημόνιο

Αναφορικά με τη μέτρηση της φτώχειας στην Ελλάδα την περίοδο 2000 -2008 και πριν την είσοδο της χώρας στο Μνημόνιο, η σχετική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης Νοικοκυριών της Ε.Ε. ανακοίνωσε ότι στην Ελλάδα τη συγκεκριμένη περίοδο, το 19,6% των νοικοκυριών ζούσαν με ετήσιο εισόδημα κάτω από το ποσό των 14.000 ευρώ. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε 832.456 νοικοκυριά και συγκεκριμένα σε 2.088.701 άτομα, δηλαδή σε περισσότερα από 2 εκατομμύρια Έλληνες οι οποίοι ζούσαν στα όρια της φτώχειας (ΕΛ.ΣΤΑΤ.Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000-2014). Στη συγκεκριμένη επίσης έρευνα δεν ελήφθησαν υπόψη ορισμένες ομάδες όπως άστεγοι, διαμένοντες σε ιδρύματα και αθίγγανοι.

Σε συνέχεια των παραπάνω και σε στοιχεία της Eurostat, του 2006, τα οποία αναφέρονται σε εισοδηματικά στοιχεία του 2005, για ένα άτομο το όριο της φτώχειας αναφερόταν στο ποσό των 5.910 ευρώ και για μια τετραμελή οικογένεια με δυο παιδιά ανήλικα παιδιά κάτω των 14 ετών σε 12.411 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Στοιχεία της Eurostat δείχνουν ότι η Ελλάδα ανήκει στις χώρες εκείνες που έχουν από τα μεγαλύτερα ποσοστά φτώχειας. Η Λετονία εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό 23%, και κατέχει την υψηλότερη θέση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα την περίοδο 2000-2006, κυμαίνεται σε ποσοστό 20-23%. Διαχρονικά το ποσοστό χρηματικής φτώχειας κυμαίνεται σε 3-5 εκατοστιαίες μονάδες και είναι μεγαλύτερο από το μέσο όρο της Ε.Ε.-15 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010).

Σύμφωνα με το κριτήριο κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβάσεις, το ποσοστό αγγίζει το 16%, το οποίο μεταφράζεται σε 72 εκατομμύρια πολίτες της Ευρώπης για την περίοδο 2000 – 2008 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Οι πολίτες αυτοί ανήκουν στα 25 κράτη μέλη και φυσικά παρουσιάζονται μεγάλες διαφορές και αποκλίσεις σε ποσοστά, σε εθνικό επίπεδο.

	Τύπος κοινωνικού κράτους	Χώρα	Ποσοστό φτώχειας	
ΕΕ-27	Σοσιαλδημοκρατικό	Δανία	11,3	
		Σουηδία	11,6	
		Φινλανδία	12,5	
		Ολλανδία	9,4	
	ΕΕ-15	Συντηρητικό-κορπορατιστικό	Αυστρία	12,5
			Βέλγιο	14,5
			Γερμανία	12,3
			Γαλλία	13,1
			Λουξεμβούργο	13,9
	Φιλελεύθερο	Μ. Βρετανία	19,0	
		Ιρλανδία	18,5	
	Νοτιοευρωπαϊκό	Ιταλία	19,2	
		Ισπανία	19,8	
		Ελλάδα	20,1	
	Νέα μέλη		Πορτογαλία	18,5
Ρουμανία			19,0	
Βουλγαρία			14,0	
Εσθονία			18,1	
Ουγγαρία			15,7	
Λιθουανία			19,9	
Λετονία			22,7	
Πολωνία			19,0	
Σλοβακία	11,6			

Πηγή: Επεξεργασία μικροδεδομένων της EU-SILC-UDB και της Eurostat(2006)

Αναφορικά πάλι με την Ελλάδα, θα λέγαμε πως έπειτα από έρευνα του δείκτη εμμονής κινδύνου φτώχειας της ΕΛ.ΣΤΑΤ, διαφάνηκε ότι η χώρα κατέχει τη δεύτερη θέση μετά την Πορτογαλία για το συγκεκριμένο δείκτη φτώχειας την περίοδο 2000-2008 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Η θέση αυτή αφορά τα νοικοκυριά τα οποία επιβιώνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα με χαμηλό εισόδημα. Τα αποτελέσματα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα από το συνδυασμό εξέτασης του και ποσοστού πληθυσμού το οποίο βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας. Με αυτό τον τρόπο, διεξάγεται και ο υπολογισμός απόστασης από το εισόδημα αυτών που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια και από το ίδιο το όριο της φτώχειας. Ο δείκτης χάσματος ή βάθους φτώχειας την περίοδο 2000-2008,

υπολογιζόταν σε 22% στην Ε.Ε. Στην Ελλάδα, ο ίδιος δείκτης ήταν από τους πιο υψηλούς στην Ευρώπη και ανερχόταν σε ποσοστό 26% για τη συγκεκριμένη περίοδο (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008-2014). Από την έκθεση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, επισημαίνεται ότι οι μισοί φτωχοί του συνολικού πληθυσμού στην Ελλάδα, δε διαθέτουν ένα σχετικό εισόδημα ώστε να απέχουν από τον ευρύτερο διεθνή ορισμό για τη φτώχεια, την περίοδο 2000 - 2008. Το ποσοστό αυτό αφορά ένα εκατομμύριο άτομα. Επομένως τίθεται το ερώτημα αν τα μέτρα πολιτικής εκείνης της περιόδου αποσκοπούσαν σε κάποια εφήμερη στήριξη, ώστε κάποια άτομα να μην κινδυνεύουν από την φτώχεια, ή θα πρέπει να υπάρχει θέμα ευρύτερης αναδιανομής του εισοδήματος του πλούτου, ο οποίος παράγεται με στόχο την εξάλειψη της φτώχειας και των εισοδηματικών ανισοτήτων.

1.4.2 Η Ύπαρξη Ανεργίας και η Μακροχρόνια Ανεργία στη Χώρα σε Συνάρτηση με την Παροχή Χαμηλών Εισοδημάτων και Κοινωνικών Παροχών

Σύμφωνα με τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής Ελλάδος, βασικός λόγος που οδηγεί σε φτώχεια και κάνει τα άτομα να μην είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την εξασφάλιση οικονομικών πόρων επιβίωσης, είναι ουσιαστικά η ανεργία και ειδικότερα η μακροχρόνια ανεργία (ΟΚΕ, 2013). Ειδικά στην Ελλάδα, το φαινόμενο της ανεργίας έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Ο ΟΟΣΑ αντίστοιχα προσέφερε στοιχεία τα οποία αναφέρονται στην περίοδο 2000-2007, όπου το ποσοστό ανεργίας της χώρας μας αναφέρεται σε ποσοστό 8,3% κατά μέσο όρο. Η Eurostat επίσης επιβεβαίωσε πως την περίοδο 2004-2006 στην Ελλάδα, η ανεργία μειώθηκε και ο δείκτης ανεργίας από 9,8% το 2005, μειώθηκε σε 8,9% το 2006 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010).

Ωστόσο σημειώνεται πως μια ακόμα σημαντική αιτία της φτώχειας στην Ελλάδα για την περίοδο 2008-2014, είναι και το χαμηλό εισόδημα το οποίο

δεν προσφέρει τη δυνατότητα για επαρκή διαβίωση. Η φτώχεια στην εργασία η οποία οφείλεται σε χαμηλούς μισθούς, χαμηλά κέρδη, μη σταθερή απασχόληση ή/και χαμηλή εξειδίκευση, αποτελεί απόρροια της μη σωστής οργάνωσης της αγοράς εργασίας. Το πρόβλημα αυτό όμως έχει απόλυτη σχέση με το φορολογικό σύστημα και την απουσία μιας σωστής κοινωνικής πολιτικής.

Επισημαίνεται βέβαια και η μεγάλη ανισοκατανομή εισοδήματος η οποία δείχνει και την απουσία ή την αναποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής. Επίσης για ακόμα μια φορά επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι η είσοδος της Ελλάδας στη διεθνή οικονομία, αποδείχθηκε ανεπαρκής. Η Ελλάδα φαίνεται να καλύπτει το χάσμα των πρώτων ετών, αλλά παρόλα αυτά συνεχίζει να υστερεί ως προς το μέσο όρο της Ε.Ε., σύμφωνα με την έννοια των κοινωνικών δαπανών ως συνολικό ποσοστό επί του ΑΕΠ για την περίοδο 2008-2014 (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008-2014).

Για παράδειγμα, οι κοινωνικές δαπάνες για την περίοδο 2000-2008, αναφέρονται σε 24,2% του ΑΕΠ έναντι του μέσου όρου που ήταν 27,8% στην ΕΕ. Το ποσοστό φτώχειας δεν αλλάζει αν και το συνολικό ποσοστό κοινωνικής δαπάνης αυξάνει σταδιακά σε ένα πλαίσιο σύγκλισης με το μέσο όρο της ΕΕ. Έτσι παρατηρείται μια μικρή εμβέλεια κοινωνικών μεταβιβάσεων η οποία οφείλεται σε (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010):

- Χαμηλές παροχές κάποιων πεδίων. Η Ελλάδα ανήκει στις τελευταίες θέσεις της Ε.Ε. σε ότι έχει να κάνει με τις δημόσιες δαπάνες για την ενίσχυση της απασχόλησης. Παρόλα αυτά αν και βρίσκεται στην 24η θέση δαπανά χρήματα για προγράμματα καταπολέμησης ανεργίας καταναλώνοντας το 0,512% του ΑΕΠ.
- Στο είδος των κοινωνικών δαπανών. Στην Ελλάδα οι κοινωνικές παροχές είναι ανταποδοτικές και μη αποτελεσματικές σχετικά με την καταπολέμηση της φτώχειας. Η ενίσχυση των εισοδημάτων και η πολιτική αυτή έχει να κάνει με κάποιες κατηγορίες ανέργων όπως:
 - ❖ Μακροχρόνια άνεργους
 - ❖ Χαμηλοσυνταξιούχους

- ❖ Αναπήρους
- ❖ Ανασφάλιστους
- ❖ Πολύτεκνους
- ❖ Επιδόματα στέγασης

Τα επιδόματα αυτά, δεν είναι σε θέση να «απελευθερώσουν» τους δικαιούχους τους από τη φτώχεια ακόμα και προσωρινά για την περίοδο 2008-2014. Σε σχέση με την ενιαία πολιτική καταπολέμησης της φτώχειας λειτουργούν αποσπασματικά με τέτοιο τρόπο ώστε η συνεισφορά τους δεν έχει μεγάλη σημασία. Είναι επίσης φανερό ότι δε μπορούν να στηρίξουν κάποια κατηγορία ατόμων όπως τους μακροχρόνια ανέργους οι οποίοι δε δικαιούνται επιδόματα και τις μονογονεϊκές οικογένειες ή και εργαζομένους χωρίς ασφαλιστικά δικαιώματα. Επίσης άτομα τα οποία αν και δεν είναι ΑΜΕΑ δε μπορούν να εργασθούν. Αλλά και στο πεδίο της δημόσιας εκπαίδευσης, υπάρχουν ανεπάρκειες στην κοινωνική πολιτική. Αν και η εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό σύστημα είναι από τους βασικούς μηχανισμούς αναδιανομής πόρων του κράτους, το πρόβλημα της ανισοκατανομής υπάρχει και συντηρείται για την περίοδο 2008-2014 (ΕΛ.ΣΤΑΤ.Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000-2014).

Επίσης, η ανισότητα του εκπαιδευτικού συστήματος υπάρχει όχι μόνο σε ομάδες πληθυσμού, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο. Παρατηρούνται νομοί και περιφέρειες με τρομακτικές ανισότητες. Παρ' ότι ο εκπαιδευτικός δημόσιος χαρακτήρας στην Ελλάδα δίνει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην ουσία οι ανισότητες είναι πολλές σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ειδικά στη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι συνέπειες της φτώχειας γύρω από την εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας. Φαινόμενα αναλφαβητισμού και εκπαιδευτικής ανεπάρκειας δεν προσφέρουν στο άτομο τη δυνατότητα να έχει ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής στην Ελλάδα για την περίοδο 2008-2014.

Οι στερήσεις αντίστοιχα και στην παροχή υγείας αποτελούν επίσης σημαντικό θέμα. Οι κίνδυνοι στο τομέα υγείας είναι εξαιρετικά σημαντικοί για

τα άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια για την περίοδο 2008-2014. Η δύσκολη ή και αδύνατη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας δημιουργούν προβλήματα αξεπέραστα τόσο σωματικής όσο και ψυχικής υγείας. Έχουν επίπτωση ακόμα και στο προσδόκιμο ζωής. Τα προβλήματα κοινωνικοποίησης έχουν στενή σχέση με τα παραπάνω προβλήματα για τα άτομα που ζουν στη φτώχεια. Παρόλο που η εξασφάλιση της παροχής υγείας ως δημόσιο αγαθό έχει μεγάλη σημασία για τους πολίτες που την έχουν ανάγκη, στην Ελλάδα υπάρχουν ακόμα κοινωνικές ανισότητες με αποτέλεσμα να εντείνουν τις εισοδηματικές ανισότητες όπως (Μελάς, 2009):

- Προβλήματα φυσικής και οικονομικής πρόσβασης
- Στέρηση στο πεδίο ποιότητας και ασφάλισης υπηρεσιών υγείας
- Μη εφαρμογή στην ανάληψη μέτρων προκειμένου να αντιμετωπισθεί η έλλειψη σε υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως σχετικά με τους κινδύνους της φτώχειας για την περίοδο 2008-2014, αλλά και τις συνέπειες αυτών την συγκεκριμένη περίοδο οικονομικής κρίσης, αναφέρεται ως αιτία, τόσο το ατομικό όσο και το εθνικό επίπεδο της χώρας. Παρ' όλα αυτά υπάρχει μια αναφορά η οποία είναι επίκαιρη και αναφέρεται στις επιπτώσεις της φτώχειας και η οποία είναι απαραίτητη για την πληρότητα αυτής της γνώμης. Αρχικά είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι είναι απαραίτητο το κάθε άτομο να μπορεί να επιβιώνει με αξιοπρέπεια, να καλύπτει τις βασικές ανάγκες του σύμφωνα με το πολιτισμικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο της χώρας στην οποία ζει. Πάντα ανεξάρτητα από τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται για την καταμέτρηση της φτώχειας (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2008-2010).

Είναι όμως και ολοφάνερο πως το οτιδήποτε θεωρείται αναγκαίο και απαραίτητο για τη διαβίωση των ατόμων σε επίπεδο πνευματικό και σωματικό για τα άτομα των ανεπτυγμένων κοινωνιών δεν ισχύει για τα άτομα των τρίτων χωρών. Παρ' όλα αυτά έχει παρατηρηθεί ότι οι συνέπειες της φτώχειας για την περίοδο 2008-2014, διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010):

- Συνέπειες σε ατομικό επίπεδο, που αναφέρονται στους φτωχούς και τις οικογένειές τους
- Συνέπειες σε συλλογικό επίπεδο, που αφορούν την κοινωνική και οικονομική ζωή ενός κράτους

Σημαντικοί όμως είναι και οι κίνδυνοι που αφορούν την περιορισμένη ή/και καθόλου πρόσβαση σε εργασία για την περίοδο 2000-2014. Τα άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιβιώσουν αν δεν εργάζονται. Σημαντική είναι η περιορισμένη πρόσβαση σε αγορά εργασίας που αφορά επισφαλείς εργασίες καθώς και οι περιορισμένες δυνατότητες ανταπόκρισης στις απαιτήσεις στην αγορά εργασίας αφού δημιουργούν ένα φαύλο κύκλο από τους κινδύνους της φτώχειας (Μελάς, 2009).

Ο παράγοντας της φτώχειας στερεί από τα άτομα το δικαίωμα να έχουν ευκαιρίες. Τα απομονώνει στο περιθώριο και την ίδια στιγμή τα κάνει ευάλωτα και στην όποια εγκληματική συμπεριφορά. Η ελευθερία πλήττεται και αυτή από τις καταστάσεις φτώχειας.

Τα άτομα που ζουν στην εξαθλίωση, δεν έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους τα οποία συχνά παραβιάζονται. Σε καμία περίπτωση η παραπάνω αυτή κατάσταση δε συμβιβάζεται με τις συνταγματικές αξίες όπως η αξιοπρέπεια και το κοινωνικό κράτος δικαίου για την περίοδο 2008-2014. Δεν είναι δύσκολο να παρατηρήσει κάποιος ότι όλες οι συνέπειες της φτώχειας συντελούν στα άτομα με αρνητικές επιδράσεις και τους αυξάνουν το μέγεθος της οικονομικής ανισότητας για την περίοδο 2008-2014. Όσα άτομα ζουν μέσα στη φτώχεια και σ' ένα κοινωνικό περιβάλλον με ανισοκατανομές έχουν πολύ λίγα εφόδια και πολύ λίγες ευκαιρίες προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους. Σύμφωνα με την γνώμη της ΟΚΕ από τη φτώχεια παράγεται φτώχεια και το γεγονός αυτό ισχύει ισόβια για τις φτωχές_οικογένειες, αλλά και για τα παιδιά τους (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008–2014).

Έτσι λοιπόν οι συνέπειες που δημιουργούνται σε συλλογικό επίπεδο από την κοινωνική και οικονομική απενεργοποίηση ενός μέρος του πληθυσμού για την περίοδο 2008-2014 είναι σημαντικές. Προκαλούν στέρηση εσόδων,

καθυστέρηση οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης. Ως εκ τούτου τα σημαντικά αίτια που εμποδίζουν μια ωφέλιμη αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα, αναφέρονται ως εξής (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010):

- Μη σωστή αξιοποίηση και συμμετοχή του συνόλου του παραγωγικού δυναμικού
- Ανεργία
- Αδήλωτη εργασία
- Στέρξη φορολογικών εσόδων
- Μη συμμετοχή σε πολιτική διαδικασία

Τέλος αναφέρεται και η αποσταθεροποίηση της κοινωνικής συνοχής και φυσικά η αποδυνάμωση του κοινωνικού κράτους για την περίοδο 2008-2014. Στην Ελλάδα η μείωση της αγοραστικής δύναμης και η φτώχεια σημαίνουν και την αδυναμία σύγκλισης μισθών και εισοδημάτων.

1.5 Δείκτες Οικονομικής Ανισότητας και Φτώχειας στην Ελλάδα

Η έννοια του φαινομένου της φτώχειας, ως διαχρονικό φαινόμενο, έχει αποτελέσει κατά καιρούς θέμα συζήτησης διαφόρων οικονομολόγων και ειδικών του χώρου της οικονομίας. Στις μέρες μας όμως αποτελεί ένα ιδιαίτερα μείζον θέμα λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης που βρίσκονται οι πολίτες της χώρας εξαιτίας των καταστάσεων ανεργίας και έλλειψης παροχής κοινωνικών υπηρεσιών (Μελάς, 2009). Η Ελλάδα είχε ενταχθεί στην Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Προστασία αλλά και την Κοινωνική Ένταξη της περιόδου 2008-2010. Τα ποσοστά που κυμαίνεται η φτώχεια για τη περίοδο εκείνη ξεπέρασαν το 21%.

Δεν είναι δε τυχαίο ότι πολλά από τα κατώτατα στρώματα του πληθυσμού βρίσκονται κάτω από τα όρια της φτώχειας. Συγκεκριμένα σε ότι αφορά το συγκεκριμένο πληθυσμό, αναφέρεται πως για τη περίοδο 2008 έως 2013, κάτω από τα όρια φτώχειας ζουν (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και

Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008 – 2014):

- 13% εργαζόμενοι
- 25% συνταξιούχοι
- 33% άνεργοι
- 41% μονογονεϊκά νοικοκυριά με τουλάχιστον ένα παιδί

Με στοιχεία της Eurostat για την περίοδο 2000-2007, η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν τη φτώχεια σε σημαντικό βαθμό (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Το ποσοστό του 21% κάνει ουσιαστικά την Ελλάδα να κατέχει μια θέση ανάμεσα σε χώρες με υψηλά ποσοστά φτώχειας. Συγκεκριμένα έχει την τελευταία θέση σε κράτη τα οποία θεωρούνται από τα παλαιότερα στην Ε.Ε. Η ΟΚΕ –Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος-, επισημαίνει ότι τα πραγματικά γεγονότα τα οποία βιώνουν τα ποσοστά αυτά του πληθυσμού, αλλά και η παρακάτω κατάσταση στην Ελλάδα, γίνεται εντονότερη τη περίοδο 2008 -2013.

Εκφράζεται η ολοένα συνεχόμενη μείωση της αγοραστικής δύναμης και του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008–2014). Με το πέρασμα των χρόνων το ποσοστό της φτώχειας διευρύνεται και ολοένα και περισσότερες κατηγορίες πληθυσμού εντάσσονται σε αυτήν την περίπτωση. Την ίδια στιγμή η διεθνής οικονομική κρίση δημιουργεί νέα δεδομένα και συγκυρίες μετά το έτος 2008 (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010). Τα δεδομένα αυτά θα δημιουργήσουν σημαντική επιδείνωση στο φαινόμενο της φτώχειας, το οποίο θα έχει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις λόγω της οικονομικής κρίσης και την ίδια στιγμή και οι εισοδηματικές ανισότητες στη χώρα, θα συνεχίσουν να υφίστανται σε μεγαλύτερο βαθμό την περίοδο 2010 -2014 (ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2008 –2014).

1.5.1 Η Επιρροή της Άνισης Κατανομής του Βάρους των Μέτρων Λιτότητας στην Οικονομική Κρίση του 2008.

Εκτός των παραπάνω, σημαντικό ρόλο στην επιρροή και αλλαγή των Κοινωνικών Υπηρεσιών Πρόνοιας στην Ελλάδα, κατέχει και η άνιση κατανομή βάρους των μέτρων λιτότητας, τα τελευταία χρόνια λόγω κρίσης. Τα ερωτήματα τα οποία προκύπτουν, κάνουν λόγο για τα εξής (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014):

- Ποιοι «πλήρωσαν» τα μέτρα λιτότητας ;
- Ποια είναι η επίπτωση του κάθε μέτρου;
- Πώς κατανεμήθηκε το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ των διαφορετικών εισοδηματικών ομάδων;

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς των ειδικών, σημειώνεται πως η εξοικονόμηση από τη μείωση των συντάξεων και των μισθών του Δημοσίου αντισταθμίστηκε από τη μείωση των εσόδων του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και από την αύξηση της δαπάνης για επιδόματα ανεργίας (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011). Αντίθετα, η συμβολή της αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ σε δημοσιονομικούς στόχους φαίνεται να υπήρξε καθοριστική.

Όσον αφορά τη διανεμητική επίδραση των μέτρων λιτότητας, αυτή καθορίστηκε από δυο κυρίως παράγοντες, αφενός το σχεδιασμό κάθε μέτρου και αφετέρου τη θέση στην κατανομή του εισοδήματος.(Ματσαγγάνης, Λεβέντη, 2011)

Υπολογίζεται ότι το πλουσιότερο δεκατημόριο¹ του πληθυσμού συνείσφερε 45% της συνολικής εξοικονόμησης από την εισφορά αλληλεγγύης, ενώ τα άλλα δύο δεκατημόρια ένα 33% ακόμα. (Ματσαγγάνης, Λεβέντη, 2011)

¹ Δεκατημόριο – Όρος που χρησιμοποιείται σε μαθηματικά μοντέλα μέτρησης φτώχειας και άνισης κατανομής εισοδήματος σε μια χώρα

Σε μικρότερο βαθμό κάτι ανάλογο συνέβη με τις περικοπές στις συντάξεις : 3% της συνολικής εξοικονόμησης από την εισφορά αλληλεγγύης προήλθε από το φτωχότερο πενθημόριο του πληθυσμού η συνεισφορά έφτασε το 39% της συνολικής εξοικονόμησης. Η διανεμητική επίπτωση των περικοπών στους μισθούς του Δημοσίου δείχνει επίσης σαφώς προοδευτική : το πλουσιότερο πενθημόριο του πληθυσμού συνείσφερε 65% της συνολικής εξοικονόμησης ολόκληρο το κάτω μισό τμήμα της κατανομής εισοδήματος μόνο 4%.(Ματσαγγάνης, Λεβέντη, 2011) Όμως η ερμηνεία της επίπτωσης αυτής είναι πιο σύνθετη. Ο σχεδιασμός του μέτρου αυτού περιείχε κάποια ψήγματα προοδευτικότητας με τη έννοια ότι όσο χαμηλότερος είναι ο μισθός τόσο μεγαλύτερο είναι το τμήμα απώλειας από την κατάργησή του 13^{ου} μισθού και του 14^{ου} που αναπληρώνεται από τα ενιαία επιδόματα αδείας (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014).

Όμως αυτό που κυρίως καθόρισε τη διανεμητική επίπτωση του μέτρου αυτού ήταν η τοποθέτηση των μισθωτών του ευρύτερου Δημόσιου τομέα στην κατανομή εισοδήματος. Πράγματι σύμφωνα με υπολογισμούς το 74% των δημοσίων υπαλλήλων συγκεντρώνονται στα τρία πλουσιότερα δεκατημόρια από τα οποία προήλθε το 84% της συνολικής εξοικονόμησης από το μέτρο αυτό.

Από τη μια πλευρά βέβαια, τα μέτρα λιτότητας μείωσαν το φορολογητέο εισόδημα των συνταξιούχων και των μισθωτών Δημοσίου, ενώ η γενικότερη οικονομική ύφεση μείωσε τα ιδιωτικά εισοδήματα. Από την άλλη η φοροδιαφυγή αλλοίωσε τη διανεμητική επίπτωση του φορολογικού συστήματος αφού ωφελήθηκαν τα υψηλότερα εισοδηματικά περισσότερο από αυτή. Τέλος, η διανεμητική επίπτωση της αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ υπήρξε αναμφίβολα αντιστρόφως προοδευτική δηλαδή η επιβάρυνση σαν ποσοστό εισοδήματος ήταν μικρότερη για τους πλουσίους από ότι για τους φτωχούς. Χαρακτηριστικά το πρόσθετο ποσό φόρου που κατέβαλε το πλουσιότερο πενθημόριο ήταν μόλις 2,9 φορές υψηλότερο από αυτό που πλήρωσε το φτωχότερο ενώ ο λόγος των εισοδημάτων που διέθεταν τα πενθημόρια αυτά έφτανε το 6,2 (ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Δείκτες Φτώχειας και

Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014).

Η διανεμητική επίπτωση κάθε μέτρου λιτότητας μπορεί να αξιολογηθεί συστηματικότερα χρησιμοποιώντας το δείκτη Reynolds – Smolensky. Ο δείκτης αυτός δείχνει τη διαφορά ανάμεσα στην πραγματική τιμή του συντελεστή Gini και στην υποθετική τιμή που αυτός θα λάμβανε αν το υπό εξέταση μέτρο απουσίαζε κρατώντας όλα τα άλλα δεδομένα σταθερά. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δείκτης αυτός λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τον χαρακτήρα της επίπτωσης κάθε μέτρου αλλά και το συνολικό μέγεθός της. Οι τιμές του δείκτη αυτού επιβεβαιώνουν όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως: η διανεμητική επίπτωση των περικοπών σε μισθούς Δημοσίου ήταν προοδευτική, η θεσμοθέτηση εισφοράς αλληλεγγύης σε συντάξεις και οι αλλαγές στο ΦΕΦΠ είχαν επίσης προοδευτική αλλά ασθενέστερη διανεμητική επίπτωση ενώ η περικοπή των συντάξεων είχε σχεδόν ουδέτερο αποτέλεσμα.

Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και αν απομονώσουμε τις επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας της κυβέρνησης από τις συνέπειες της ευρύτερης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας. Η διάκριση είναι σε κάποιο βαθμό τεχνητή: η ύφεση εν μέρει οφείλεται και στα μέτρα λιτότητας. Μόνο εν μέρει όμως. Οι δυσκολίες του ιδιωτικού τομέα έχουν βαθύτερες ρίζες: στην ισχυρή παραγωγική δομή της ελληνικής οικονομίας, στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της, καθώς και σε επικράτηση μιας παρασιτικής επιχειρηματικότητας που συχνά προσανατολίζεται στην καλλιέργεια προνομιακών σχέσεων με εκπροσώπους του πολιτικού κόσμου με σκοπό την εξασφάλιση συμβάσεων στο Δημόσιο (Ματσαγγάνας, 2011).

Η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης έκλεισε την κάνουλα της δημόσιας χρηματοδότησης και έθεσε σε κρίση όλες τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, υγιείς και μη, που έμμεσα ή άμεσα εξαρτώνται από τη δημόσια κατανάλωση. Παρότι σε κάποιο βαθμό τεχνητή η διάκριση μεταξύ μέτρων λιτότητας και ευρύτερης ύφεσης διατηρεί την αξία της. Ποια θα ήταν η επίπτωση των μέτρων λιτότητας της κυβέρνησης του 2010 στην κατανομή του εισοδήματος αν τα μέτρα του 2010 μείωναν συντάξεις και μισθούς στο Δημόσιο και αύξαναν τη φορολογία αλλά χωρίς απολύσεις και με σταθερά τα εισοδήματα

των μισθωτών;(ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014):

Τα μέτρα λιτότητας συμπίεσαν την κατανομή εισοδήματος στη φτώχεια όπως τη μετράμε συμβατικά. Από την άλλη βέβαια, η συμπίεση της κατανομής εισοδήματος έγινε προς τα κάτω: από το 5,4% του πληθυσμού που λόγω της κρίσης βρέθηκε το 2010 με πραγματικό εισόδημα κάτω από όριο της φτώχειας του 2009 ακριβώς το μισό λόγω της επίδρασης των μέτρων λιτότητας.

Πώς απαντάτε το ερώτημα που τέθηκε στην αρχή αυτής της ενότητας σχετικά με την κατανομή του βάρους των μέτρων λιτότητας μεταξύ των εισοδηματικών ομάδων; Γενικά τα υψηλά εισοδήματα εμφανίζονται να συνεισφέρουν περισσότερο: στο πλουσιότερο δεκατημόριο αντιστοιχεί το 21,5% της συνολικής εξοικονόμησης, στο δεύτερο πλουσιότερο το 14,3%. Όμως η συμβολή των χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων ήταν κάθε άλλο παρά αμελητέα: το φτωχότερο δεκατημόριο συνείσφερε 4,3 % της συνολικής εξοικονόμησης, το δεύτερο φτωχότερο 6,1% (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011).

Τέλος και βάση όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, καταλήγουμε στο εξής συμπέρασμα. Αν και σε απόλυτους όρους οι πλούσιοι συνεισέφεραν περισσότερο από τους φτωχούς σε σχετικούς όρους συνυπολογίζοντας και την επίδραση του ΦΠΑ, οι φτωχοί κατάφεραν να συνεισφέρουν περισσότερο από τους πλούσιους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Τρόποι με τους Οποίους η Οικονομική Κρίση Εντείνει στη Δημιουργία Φτώχειας

2.1.1 Επιβολή Δυσμενών Μέτρων Λιτότητας

Με τον όρο μέτρα λιτότητας, εννοούμε τα μέτρα στα οποία προέβει η ελληνική κυβέρνηση για τον περιορισμό του ελλείμματος το 2010. Κάποια από αυτά τα μέτρα ελήφθησαν το Μάρτιο του 2010, κάποια άλλα εμπεριέχονται στο φορολογικό νομοσχέδιο του Απριλίου 2010, ενώ τα υπόλοιπα απορρέουν από την εφαρμογή του Μνημονίου Συνεννόησης που υπέγραψε η Ελληνική Κυβέρνηση με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε κάποιο βαθμό η διάκριση μεταξύ των μέτρων λιτότητας και της γενικότερης οικονομικής ύφεσης είναι τεχνητή, αφού αναμφίβολα συνδέονται μεταξύ τους (Ματσαγγάνας, 2011).

Για παράδειγμα, η μείωση των αποδοχών στο Δημόσιο συνέβαλε στην αύξηση της ανεργίας καθώς και στη μείωση των εισοδημάτων από αυτοαπασχόληση και από μισθωτή εργασία στον ιδιωτικό τομέα. Για το λόγο αυτό η διάκριση δεν έχει καθόλου το νόημα κάποιου καταμερισμού ευθυνών μεταξύ των μέτρων της κυβέρνησης και άλλων επιδράσεων, απλά στοχεύει στην αναλυτικότερη παρουσίαση όλων των πτυχών της πρόσφατης κρίσης. Τα μέτρα λιτότητας αποσκοπούσαν στην αύξηση των κρατικών εσόδων και στη μείωση των κρατικών δαπανών. Τα κυριότερα από αυτά αναφέρονται παρακάτω (Ματσαγγάνας, 2011):

- Νέα φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- Πρόσθετοι άμεσοι φόροι.
- Αύξηση στο Φόρο προστιθέμενης αξίας.
- Αυξήσεις στους έμμεσους φόρους..

- Περικοπές Μισθών Δημοσίου.
- Νέες Κατώτατες αποδοχές.
- Περικοπές στις Κύριες συντάξεις.
- Αποδυνάμωση Κοινωνικών παροχών.

2.2 Κοινωνικοί και Οικονομικοί Παράγοντες που Εμπλέκονται Σχετικά

2.2.1 Εξελίξεις της Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα

Το 2010 η κρίση της ελληνικής οικονομίας έγινε ακόμα εντονότερη. Η μεταβολή του ΑΕΠ ήταν 4-5%. Έτσι οι σημαντικότερες εξελίξεις που σημειώθηκαν ελέω οικονομικής κρίσης, ήταν οι εξής (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011):

- *Ανεργία.* Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο το ποσοστό ανεργίας το 2010 έφτασε το 12,5%. Στην κρίσιμη αυτή για την κατανομή του οικογενειακού εισοδήματος κατηγορία των ανδρών ηλικίας 30-44 ετών η αύξηση ήταν ακόμα πιο εντυπωσιακή από 3,9% το 2008, σε 5,6% το 2009 και σε 8,7% το 2010.
- *Μισθοί ιδιωτικού τομέα.* Οι πραγματικές αποδοχές στο μη τραπεζικό ιδιωτικό τομέα υποχώρησαν κατά 7,3% ενώ στις τράπεζες κατά 6,2%.
- *Εισοδήματα αυτοαπασχόλησης.* Σημαντικός αριθμός ατομικών και άλλων μικρών επιχειρήσεων έκλεισαν λόγω της οικονομικής ύφεσης. Πολύ περισσότερες κατάφεραν να επιβιώσουν, αλλά επίσης με σημαντική μείωση των εσόδων τους. Επομένως, τα εισοδήματα από την αυτοαπασχόληση, τα ελεύθερα επαγγέλματα και από τα ευγενή επαγγέλματα ιατρών, δικηγόρων, και μηχανικών μειώθηκαν. Ανασφαλή δεδομένα για το μέγεθος της μείωσης των εισοδημάτων αυτών δεν είναι ακόμα διαθέσιμα.

- *Πληθωρισμός*. Παρά την ύφεση ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή ανέβηκε σε 4,7% το 2010 κυρίως λόγω της αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ, αλλά και της ανόδου των τιμών των καυσίμων διεθνώς, σε συνδυασμό με διάφορες στρεβλώσεις σε εγχώριες αγορές αγαθών.

2.2.2 Επιρροές και Αλλαγές της Κοινωνικής Πολιτικής της Χώρας

Οι επιρροές και αλλαγές της κοινωνικής πολιτικής της χώρας, συντελέστηκαν με διάφορους τρόπους οι οποίοι, δυστυχώς, αντί να βοηθήσουν στο συγκεκριμένο τομέα, τη δύσκολη αυτή οικονομική περίοδο, συντέλεσαν στη διαμόρφωση αυτής σε δυσμενέστερη και στη δημιουργία των παρακάτω συνθηκών, ως εξής (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014).

Οι Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στην Ανισότητα

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στην κοινωνία, σημειώνεται πως η κρίση δε φαίνεται να έχει επηρεάσει δραστικά την ανισοκατανομή του εισοδήματος. Ο δείκτης Gini έμεινε σχεδόν αμετάβλητος, ο συντελεστής μεταβλητότητας μειώθηκε το 2010 σε σχέση με το 2009, ο λόγος S80-S20 αυξήθηκε. Η πιο αξιοσημείωτη μεταβολή αφορά το πλουσιότερο δεκατημόριο, το σχετικό μερίδιο του οποίου έπεσε από 26,8% του συνολικού εισοδήματος το 2009 σε 26,5% το 2010. Κατά τα άλλα τα δεκατημόρια 5-9 φαίνεται να βελτιώνονται.

Αντίθετα, υπέστησαν επιδείνωση της σχετικής θέσης τους τα χαμηλότερα εισοδήματα. Γενικά όπως δείχνει και η κλίμακα του κάθετου άξονα οι μεταβολές στα σχετικά εισοδήματα ήταν μάλλον μικρές. Αξίζει να θυμηθούμε ωστόσο ότι εδώ αναφερόμαστε στο σχετικό μέγεθος των κομματιών μιας συρρικνωμένης πίτας. Και γι αυτό το λόγο η εξέταση των επιπτώσεων της κρίσης στη φτώχεια έχει επίσης ενδιαφέρον (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011).

Οι Επιπτώσεις της Κρίσης στα Φτωχά Κοινωνικά Στρώματα

Αρχικά, θα πρέπει να σημειωθεί πως είναι εντυπωσιακό το εύρος των ποσοστών φτώχειας ανά επαγγελματική ομάδα ήδη από το 2009, πριν δηλαδή από τη κρίση, από 0.3% για τα νοικοκυριά με αρχηγό μισθωτό στο Δημόσιο, ή ΔΕΚΟ, ή τράπεζα, σε 51,1% για τα νοικοκυριά των οποίων ο αρχηγός ήταν άνεργος. Σύμφωνα με τα στοιχεία η αύξηση του συνολικού ποσοστού φτώχειας, το 2010, ήταν μάλλον πιο ανησυχητική με βάση το διορθωμένο όριο φτώχειας. Το συνολικό ποσοστό φτώχειας ήταν 20,1% το 2009. Ένα από τα κύρια αποτελέσματα της κρίσης στην αγορά εργασίας υπήρξε η αύξηση του ειδικού βάρους των νοικοκυριών με αρχηγό άνεργο στον πληθυσμό. Ταυτόχρονα η κρίση αυξάνει επίσης το ήδη τρομακτικό υψηλό ποσοστό φτώχειας των νοικοκυριών (ΕΛ.ΣΤΑΤ. Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000–2014). Επιπλέον η κρίση φαίνεται να αύξησε την απόσταση σε άλλες επαγγελματικές κατηγορίες. Η αύξηση της φτώχειας ήταν πολύ μικρότερη για τα νοικοκυριά με αρχηγό μισθωτό του μη τραπεζικού ιδιωτικού τομέα, ή αυτοαπασχολούμενο, δηλαδή εκεί που η φτώχεια ήταν υψηλότερη ήδη πριν από την κρίση. Αντίθετα η αύξηση της φτώχειας ήταν ανύπαρκτη, ή αμελητέα για τα νοικοκυριά με αρχηγό μισθωτό, είτε σε Δημόσιο, ή σε ΔΕΚΟ, ή σε τράπεζα αφενός, είτε ιατρό, νομικό, μηχανικό αφετέρου. Η αύξηση της φτώχειας των ηλικιωμένων και των αγροτών, δυο ομάδες με πολύ υψηλά ποσοστά φτώχειας, ήταν κάπως μικρότερη απ' ό τι στο σύνολο του πληθυσμού (ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014).

Κατά τα άλλα η αύξηση της φτώχειας, φαίνεται να είναι μεγαλύτερη σε παιδιά, σε νέους και σε άτομα ηλικίας 30-44 παρά σε μεγαλύτερες ηλικίες.

Ωστόσο τα διαθέσιμα στοιχεία για την πρόσφατη εξέλιξη των εισοδημάτων από αυτοαπασχόληση δεν υπάρχουν. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήσαμε την υπόθεση ότι σε σχέση με το 2009 τα εισοδήματα αυτά το 2010 μεταβλήθηκαν με το ίδιο ποσοστό όπως εκείνα των μισθωτών στο σύνολο της οικονομίας - 5,0% σε ονομαστικές τιμές, σε -9,3% σε καθαρές τιμές. (Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010).

Σύμφωνα με αυτή τη εναλλακτική υπόθεση, η αύξηση του συνολικού ποσοστού φτώχειας ήταν λίγο μεγαλύτερη με βάση το διορθωμένο όριο : από 25,5% σε 26,0% .Με βάση το συμβατικό όριο φτώχειας η διαφορά είναι ασήμαντη από 20,9% σε 21,0%. Όσο αφορά το ποσοστό φτώχειας των αυτοαπασχολούμενων αυτό διαφέρει σε 19,8% ή 24,1% ανάλογα με το συμβατικό ή το διορθωμένο όριο φτώχειας αντίστοιχα.

2.2.3 Απόλυτες και Σχετικές Εισοδηματικές Απώλειες

Ωστόσο και βάση των παραπάνω, το ερώτημα που προκύπτει, είναι πως διαμορφώθηκαν οι χρηματικές απώλειες που υπέστησαν οι πολίτες ανάλογα με τη θέση τους στη κατανομή εισοδήματος. Οι απώλειες αυτές μπορούν να υπολογισθούν με δυο τρόπους. Σε απόλυτους όρους, δηλαδή σε ευρώ, κατά προτίμηση σταθερής αγοραστικής δύναμης, ή σε σχετικούς όρους σαν ποσοστό του αντίστοιχου εισοδήματος της προηγούμενης περιόδου. Σε απόλυτους όρους παρατηρούμε μια μάλλον απότομη κλιμάκωση των απωλειών καθώς αυξάνεται το εισόδημα. Τα νοικοκυριά του πλουσιότερου δεκατημορίου εμφανίζονται να έχουν υποστεί μείωση του ετήσιου εισοδήματος της τάξης των 4.344 ευρώ ανά ισοδύναμο ενήλικα (Ματσαγγάνας, 2011).

Μέγεθος που αντιστοιχεί σε μια απώλεια 9.122 ευρώ για ένα ζευγάρι με δυο παιδιά. Η απώλεια για την αμέσως χαμηλότερη εισοδηματική ομάδα πέφτει κάτω από το μισό του παραπάνω μεγέθους και βαραίνει μειούμενη καθώς μειώνεται το εισόδημα. Η μείωση του ετήσιου εισοδήματος που φαίνεται να υπέστησαν τα νοικοκυριά του φτωχότερου δεκατημορίου ήταν 313 ευρώ. Αντίθετα η επίδραση της κρίσης στην κατανομή εισοδήματος δείχνει εντελώς διαφορετική σε σχετικούς όρους. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, η μέση οικογένεια στο φτωχότερο δεκατημόριο έχασε ένα καθόλου ευκαταφρόνητο ποσό της τάξης 8,7% του εισοδήματός της. Οι σχετικές απώλειες στο μέσο της κατανομής κυμάνθηκαν γύρω στο 9,5%. Από εκεί και πέρα άρχισαν να κυμαίνονται ελαφρά για να φτάσουν το 11,6% της μέσης οικογένειας στο πλουσιότερο δεκατημόριο (Καραμούζης, Χαρδούβελης, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

3.1 Ορισμός και Ερμηνείες του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου

Στη διεθνή και Ελληνική βιβλιογραφία, συναντά κανείς πλήθος από ορισμούς οι οποίοι προσπαθούν να ορίσουν τι είναι το Κοινωνικό Κράτος Δικαίου. Με τον όρο *Κοινωνικό Κράτος Δικαίου* εννοούμε μια μορφή, συγκεκριμένη, η οποία έχει καθοριστεί με το πέρασμα των χρόνων και έχει δημιουργηθεί-οργανωθεί για να καλύπτει τις κοινωνικές ανάγκες, αλλά όχι στο μοντέλο που είναι επιθυμητό και αποδεκτό από όλους (Σταθόπουλος, 2005).

Σύμφωνα με τη Στασινοπούλου, ο όρος Κοινωνικό Κράτος Δικαίου αναφέρεται σε μία μορφή αστικού κράτους η οποία έχει καθοριστεί στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες με την πάροδο των χρόνων. Το κράτος πρόνοιας είναι υπεύθυνο για την κάλυψη αναγκών απασχόλησης, υγείας, παιδείας, κατοικίας, κοινωνικής φροντίδας, προστασίας του περιβάλλοντος και τον ελεύθερο χρόνο για όλους τους πολίτες είτε είναι ενεργοί, είτε όχι. Για να τα επιτύχει αυτά το κράτος πρόνοιας, αυτό θα πρέπει να γίνει μέσω των υπηρεσιών που παρέχονται από τον ιδιωτικό -κερδοσκοπικό και μη- τομέα. Ακόμα το κράτος πρόνοιας έχει βασιστεί στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της δράσης που έχει σχεδιαστεί συλλογικά για την ευημερία των πολιτών, τη μείωση ή και εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων (Στασινοπούλου, 2006).

«Κοινωνικό Κράτος Δικαίου είναι ένα ιδεολόγημα, ένα πρότυπο ανάλυσης της πραγματικότητας όχι όμως η ίδια η πραγματικότητα» (Στασινοπούλου, 2006).

Σύμφωνα με τον Κατρούγκαλο, «το Κοινωνικό Κράτος Δικαίου είναι μία οργάνωση η οποία έχει σαν μέλημα την οργάνωση των θεσμών των κοινωνικών υπηρεσιών. Ακόμη δε θα πρέπει να ταυτίζουμε τον όρο του κράτους πρόνοιας με τη συνταγματική υποχρέωση του κράτους ως προς την εξασφάλιση των βασικών αναγκών που έχουν οι πολίτες» (Σταθόπουλος, 2005).

Η έννοια του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου δεν μπορεί να είναι συγκεκριμένη ούτε αποδεκτή από χώρα σε χώρα, γιατί έχει ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως η οικονομία, οι κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες κ.ά. Ανάμεσα στους σκοπούς του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου είναι τα άτομα που δεν εργάζονται να εξασφαλίσουν ένα ελάχιστο εισόδημα για να καλύψουν βασικές ανάγκες, να προάγουν την κοινωνική ευημερία και να καλυτερέψει η ποιότητα ζωής των ανθρώπων (Μανιτάκης, 2004).

Για να επιτευχθούν αυτοί οι συγκεκριμένοι σκοποί, το Κοινωνικό Κράτος Δικαίου έχει λάβει κάποια μέτρα. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν την απόκτηση υπηρεσιών υγείας για όλους, καθώς και όρους διαβίωσης, εξασφάλιση εργασίας σε όσους περισσότερο είναι δυνατόν για να μειωθεί η ανεργία, να υπάρχει δυνατότητα επιλογής της εργασίας από τους μισθωτούς, οι εργαζόμενοι να μπορούν να δημιουργούν σωματεία με σκοπό την υποστήριξη των δικαιωμάτων τους, να ρυθμίζουν το ωράριό τους και τις επιχειρήσεις τους, να υπάρχει δυνατότητα ψυχαγωγίας και ανάπαυσης, εάν για κάποιο λόγο (χηρεία, ανεργία) κάποιος μείνει χωρίς εισόδημα να υπάρχει η ασφάλεια (του εισοδήματος), δυνατότητα παιδείας και συμμετοχής σε πολιτιστικές εκδηλώσεις σε όλους, να προστατεύονται οι μετανάστες καθώς και όλοι οι αλλοδαποί, να μην υπάρχουν ανισότητες, να προστατεύεται το περιβάλλον και τέλος όλοι οι πολίτες να μπορούν να εφαρμόσουν τα δικαιώματά τους (Στασινοπούλου, 2006).

Εκτός από τα μέτρα που συγκροτούν την έννοια του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου, η έννοια κράτος πρόνοιας προωθεί και κάποιες θεμελιώδεις αρχές, οι οποίες αναφέρονται στην καθολικότητα των μέτρων και στην εξατομίκευση των παροχών, στην αναθεώρηση και βελτίωση προγραμμάτων (άσκηση της κοινωνικής εργασίας με άτομα, ομάδες και κοινότητα, παροχή ανοιχτής περίθαλψης, συμμετοχή των ατόμων στην λήξη αποφάσεων, ενημέρωση των πολιτών για τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους μέσω των ΜΜΕ και τέλος στην αγωγή υγείας) (Μανιτάκης, 2004).

Μια άλλη προσέγγιση του όρου Κοινωνικού Κράτους Δικαίου αναφέρει ότι το κοινωνικό κράτος συνδέεται με μια κοινωνικοπολιτική αλλά και οικονομική διαδικασία. Η κοινωνικοπολιτική πλευρά του κράτους πρόνοιας συναντάται από τη δημιουργία του κράτους πρόνοιας όπου διαπιστώνεται η σχέση ανάμεσα στο κράτος και στη μισθωτή εργασία. Το κράτος στοχεύει στην επέκταση του θεσμού της μισθωτής εργασίας, αλλά η σχέση της απέναντι στο κράτος αλλάζει εφόσον η ίδια μισθωτή εργασία αλλάζει τον τρόπο παραγωγής από τους προγενέστερους (Στασινοπούλου, 2006).

Βέβαια το κράτος πρόνοιας για να αναπτυχθεί βασίζεται στην μισθωτή εργασία που με τη σειρά της, για να επιτευχθεί εξαρτάται από το κράτος (πολιτικά και οικονομικά). Για να πραγματοποιηθεί αυτό θα πρέπει στη σχέση κράτους-μισθωτή εργασία να λάβουν μέρος, για παράδειγμα, οι αγρότες, ή οι τεχνίτες. Για να υπάρξει αποτέλεσμα και καλή λειτουργία σε αυτό το κοινωνικό σύστημα θα πρέπει και το κράτος να συνεισφέρει οικονομικά, όπως για παράδειγμα παροχή δανείων, δόσεις, κ.ά. όχι μόνο για τη βοήθεια των προαναφερόμενων, αλλά και για τους οικονομικά ασθενέστερους για να έχουν πρόσβαση σε όλα τα αγαθά. Όλα αυτά θα πρέπει να ρυθμιστούν έτσι ώστε να αποφευχθούν οικονομικές κρίσεις του κράτους, να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και να λειτουργεί ομαλά το καπιταλιστικό σύστημα (Σταθόπουλος, 2005).

Όλα τα παραπάνω αλλάζουν τη σχέση ανάμεσα στον πολίτη και το κράτος. Τα άτομα ενώνονται μέσω της κοινωνίας με αποτέλεσμα η ευθύνη που έχει το κράτος απέναντι στα άτομα να αλλάζει και να δημιουργούνται υποχρεώσεις απέναντι στους πολίτες, όπως για παράδειγμα την ανάπτυξη ασφαλίσεων, της κοινωνικής περίθαλψης (Μανιτάκης, 2004).

Όπως αναφέρει ο Γ. Κατρούγκαλος το 2005, ως Κοινωνικό Κράτος Δικαίου ορίζεται αυτό που έχει ως αντικείμενο να μπορεί μέσω της οικονομίας να εξασφαλίζει την απασχόληση καθώς και τις κύριες κοινωνικές υπηρεσίες (π.χ. εκπαίδευση, απασχόληση, ιατρική φροντίδα κ.ά.) να διασφαλίζει το κοινωνικό δίκτυο ασφάλειας ακόμα και αν υπάρχει χαμηλό επίπεδο των βιοτικών συνθηκών. Ένα άλλο γνώρισμα που χαρακτηρίζει το κράτος πρόνοιας είναι

ότι στις σύγχρονες βιομηχανικές χώρες υπάρχει ένα ενιαίο «είδος» του κράτους πρόνοιας, χωρίς βέβαια να συμβαίνει και το ίδιο με το κοινωνικό κράτος το οποίο είναι κάτι διαφορετικό και ορίζεται από τους συνταγματικούς θεσμούς του κάθε κράτους. Τέλος, η έννοια του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου είναι ο καθολικός τύπος της οργάνωσης που οργανώνει θεσμικά τις κοινωνικές υπηρεσίες όλων των σύγχρονων χωρών (Στασινοπούλου, 2006).

3.2 Ορισμός και Έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής στο Κοινωνικό Κράτος Δικαίου

Η κοινωνική πολιτική εμφανίστηκε από την υποχώρηση και συρρίκνωση των οικονομικών δομών και δραστηριοτήτων. Παλαιότερα, οι έννοιες του ιδιωτικού και δημόσιου χαρακτήρα του βίου, ταυτίζονταν. Η βασική όμως παραγωγική μονάδα ήταν η οικογένεια, η οποία ταυτίζονταν με την αναπαραγωγή του ατόμου. Η κοινωνική πολιτική δημιουργήθηκε για να καλύπτει κενά που έχουν προκληθεί από την ανεργία, κάποια ασθένεια, θάνατο κ.λπ., αλλά και για να υπάρχει μια διαρκής αναπαραγωγή και διαχείριση της εργατικής δύναμης. Η κοινωνική πολιτική δεν μπορεί να υπάρξει έξω από την οικονομία εφόσον ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες συνθήκες ύπαρξης και αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης (Σταθόπουλος, 2005).

Βέβαια, η σύγχρονη κοινωνική πολιτική διερευνά κατά πόσο οι κοινωνικοί φορείς ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ανθρώπων, τους παράγοντες που επηρεάζουν την αντίληψη των ανθρώπων για τη χρήση των υπηρεσιών και την οριοθέτηση των αναγκών. Παρόλα αυτά η κοινωνική πολιτική δεν αναφέρεται σε οποιαδήποτε εκδήλωση της κοινωνικής ευημερίας, αλλά στις ανθρώπινες ανάγκες. Χρησιμοποιεί εργαλεία είτε θεωρητικά, είτε μεθοδολογικά άλλων κοινωνικών επιστημών όπως της κοινωνιολογίας, της ιστορίας, της ψυχολογίας, αλλά και της οικονομίας και της πολιτικής και γι αυτό δεν αναγνωρίζεται ως επαρκώς αναγνωρίσιμη επιστήμη από τον μέσο άνθρωπο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, συνδυάζει την κοινωνική και πολιτική της φύση, μπορεί να εκφράζει το ένα από τα δύο. Αλλά και οι δύο φύσεις της εκφράζουν τις αρχές των μεθόδων της. Για την λύση του κοινωνικού προβλήματος,

χρησιμοποιείται το θεωρητικό πλαίσιο της επιστήμης. Σε περίπτωση που συνυπάρχουν και οι δύο φύσεις της, τότε η ανάλυση του προβλήματος είναι καλύτερη και πιο πειστική. Εξαιτίας όλων των προαναφερόμενων, δεν μπορούμε να έχουμε έναν συγκεκριμένο και οριοθετημένο εννοιολογικά ορισμό. Παρόλα αυτά διακρίνει τη δύναμη της διεπιστημονικότητας, της δεκτικότητας των ιδεών και των αντιλήψεων. *«Ο κάθε ορισμός της κοινωνικής πολιτικής δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδεολογικά και αξιολογικά ουδέτερος.»* (Μανιτάκης, 2004).

Η κοινωνική πολιτική δεν συνάδει με την οικονομική πολιτική. Για την άσκησή της δεν είναι αναγκαίο να υπάρχουν συνταγματικοί στόχοι και σκοποί. Η κοινωνική πολιτική θεμελιώνεται συνταγματικά από τη θεμελιώδη αρχή του κοινωνικού κράτους. Ακόμη, με τον όρο κοινωνική πολιτική εννοούμε το σύνολο των μέτρων και των προσεγγίσεων που εφαρμόζει μία κυβέρνηση για την κοινωνική προστασία και ευημερία των πολιτών της (Στασινοπούλου, 2006).

Η κοινωνική πολιτική προσδιορίζεται από ένα ευρύ φάσμα σοβαρών αλλά και ευαίσθητων προβλημάτων και πολλών μέτρων και λεπτομερειών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι αντιλήψεις, στο τι περιλαμβάνει η παροχή πρόνοιας, να διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Άρα δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η κοινωνική πολιτική είναι γενναιόδωρη ή ανελεύθερη, αλλά ότι είναι σύνθετη και τα αποτελέσματά της μπορεί να μην είναι τα ίδια, αλλά να είναι είτε αντιφατικά είτε διφορούμενα (Μανιτάκης, 2004).

Σύμφωνα με τη Βουτυρά, υπάρχουν πολλές και διαφορετικές έννοιες για την κοινωνική πολιτική. Αρχικά, η κοινωνική πολιτική είναι η επιστήμη που ψάχνει μέτρα για να μειώσει τις κοινωνικές αντιθέσεις και συγκρούσεις, αλλά και για να αποκαταστήσει ή να διατηρήσει την κοινωνική ευημερία. Βέβαια, όταν έχουμε κοινωνικές συγκρούσεις δεν είναι αναγκαίο ότι υπάρχουν και κοινωνικές αντιθέσεις και το αντίστροφο (Σταθόπουλος, 2005).

Υπάρχουν όμως κάποιοι ορισμοί οι οποίοι ταυτίζουν την κοινωνική πολιτική με το εργατικό πρόβλημα άρα και ότι το κράτος μέσω της κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζει μεριμνά για την ασφάλεια και ευημερία του εργάτη ή για μεγαλύτερη συμμετοχή της εργατικής τάξης στα αγαθά. Ακόμα υπάρχουν και κάποιοι ορισμοί οι οποίοι αναφέρουν ότι ο σκοπός της κοινωνικής

πολιτικής είναι να καλυτερέψει την κατάστασή των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων για να υπάρχει ισότητα, κοινωνική ευημερία και κοινωνική ελευθερία. Ένας άλλος ορισμός αναφέρει ότι η κοινωνική πολιτική προσπαθεί να ενσωματώσει μια ομάδα στο σύνολο και ότι η οικονομική κατάσταση του καθενός δεν είναι δική του ευθύνη σε αντίθεση με το καπιταλιστικό σύστημα που πιστεύει το αντίθετο. Παρόλο που αναφέρθηκαν τόσοι και διαφορετικοί ορισμοί της κοινωνικής πολιτικής ο σκοπός στον οποίο αποβλέπουν είναι ο ίδιος. Η κοινωνική πολιτική έχει ως στόχο την κοινωνική ηθική, δικαιοσύνη και ενότητα. Τα μέτρα που εφαρμόζει επηρεάζουν όλες τις σχέσεις εργασίας, αλλά έχοντας ως στόχο την προστασία του ασθενέστερου. Τέλος, η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να ενσωματώνει άτομα στο κοινωνικό σύνολο χωρίς να υπάρχουν συγκρούσεις και συμφέρον όπως για παράδειγμα των εργοδοτών και μισθωτών και να μειώνει αυτές τις αντιθέσεις (Στασινοπούλου, 2006).

3.3 Η Ψήφιση και η Κατοχύρωση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος για Ευπαθής Ομάδες

3.3.1 Το Ειδικότερο Ζήτημα της Κατοχύρωσης Ενός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στις Μέρες μας

Κατ' αρχάς, μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι υποχρέωση του κράτους είναι να διασφαλίσει στο σύνολο του πληθυσμού ένα ελάχιστο εγγυημένο όριο συντήρησης μετατρέποντας τη παραδοσιακή κοινωνική ασφάλιση σε ένα καθολικό σύστημα προστασίας.

Ο εμπλουτισμός του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης με την αρχή του κοινωνικού κράτους, επιφέρει την υιοθέτηση των στόχων της κοινωνικής ασφάλειας και τη διασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου συνθηκών διαβίωσης για όλους τους πολίτες. Πέραν τούτου, το συνταγματικό έρεισμα για την εγγύηση ενός ελάχιστου επιπέδου κοινωνικής προστασίας για τους ανασφάλιστους προσφέρει το άρθρο 21 παρ. 3 Συντάγματος ως έκφραση του ενιαίου δικαιώματος στη κοινωνική πρόνοια. Από αυτή τη σκοπιά λοιπόν, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι το δικαίωμα σε ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα

διαθέτει ήδη σημαντικά και επαρκή ερείσματα στην ισχύουσα συνταγματική τάξη (Σακέλλης, 2007).

Όμως ανεξάρτητα από τη διαπίστωση ότι το δικαίωμα σε ελάχιστα εγγυημένα όρια συντήρησης ήταν ήδη αναγνωρισμένο στο Σύνταγμα του 1975, η συνταγματική κατοχύρωσή του δεν θα μπορούσε υπό οποιαδήποτε μορφή να οδηγήσει σε θεμελίωση αγωγίμων απαιτήσεων για τη χορήγηση παροχών παρά μόνο ύστερα από τη νομοθετική ρύθμιση του μηχανισμού εφαρμογής του δικαιώματος.

Δεν χωράει αμφιβολία ότι οι ποικίλες σύνθετες τεχνικές ρύθμισης των προϋποθέσεων και των δικαιούχων λήψης παροχών ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, αλλά και η παρείσφρηση ζητημάτων που άπτονται της αναγκαίας αναμόρφωσης των κατηγορηματικών επιδοματικών παροχών καθώς και του συστήματος των κατώτατων ορίων συντάξεων ενόψει της θέσπισης του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος καθιστούν την αναγνώριση αγωγή αξιώσεων απ' ευθείας από το Σύνταγμα ατελέσφορη. Η Κατοχύρωση ελάχιστων ορίων συντήρησης ως υποχρέωση της Ελλάδας απορρέουσα από διεθνή κείμενα προϋποθέτει τη αποσαφήνιση του προστατευόμενου κύκλου προσώπων, τον εντοπισμό της μονάδας παροχής, εξακρίβωση της έκτασης συνδρομής, σχεδιασμό της οργανωτικής δομής και αντιμετώπιση του προβλήματος χρηματοδότησης (Σακέλλης, 2007).

Η ερμηνευτική επεξεργασία του καταλόγου κοινωνικών δικαιωμάτων που περιλαμβάνεται στο ισχύον Σύνταγμα, ιδίως μετά τη ρητή πλέον κατοχύρωση της αρχής του κοινωνικού κράτους, μπορεί να οδηγήσει σε εξαιρετικά σημαντικές νομικές κατασκευές με πυκνό κανονιστικό περιεχόμενο χωρίς να καθίσταται αναγκαίος ούτε ο εμπλουτισμός, ούτε η αναδιατύπωση επιμέρους διατάξεων στη κατάθεση της ενίσχυσης της αγωγιμότητας ή του διεκδικητικού τους χαρακτήρα. Αντίθετα αν είχε επιλεγεί στο πλαίσιο της συνταγματικής αναθεώρησης μιας μαξιμαλιστικής κατεύθυνσης και στο πεδίο των μορφών συνταγματοποίησης της κοινωνικής προστασίας θα εγκυμονούσε ο κίνδυνος εξασθένησης της αξιοπιστίας του Συντάγματος και της νομιμοποιητικής τους λειτουργίας αφού ο εμπλουτισμός του με διατάξεις κοινωνικού περιεχομένου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ειρωνεία (ΕΙΕΑΔ, 2013).

3.3.2 Απόπειρες Θεσμικής Κατοχύρωσης Ενός Γενικότερου Συστήματος Ελάχιστου Εισοδήματος στην Ελλάδα

Το έτος 2008 έγινε ουσιαστικά η πρώτη απόπειρα για τη θεσμική κατοχύρωση ενός γενικού προγράμματος με σκοπό την θεσμοθέτηση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην Ελλάδα και ειδικότερα στο Σύστημα Κοινωνικής Προστασίας της χώρας. Η απόπειρα αυτή έγινε μέσα από τη νομοθετική εξειδίκευση για το όριο σχετικής φτώχειας. Σκοπός ήταν να ορισθεί ένα πεδίο εφαρμογής για τα προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης των φτωχών από το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1 παρ. 1 εδάφιο γ' του Ν3895/2010 δεν ισχύει πλέον, το Κοινωνικό Ταμείο. Το άρθρο αναφέρεται σε κατάργηση και συγχώνευση υπηρεσιών και οργανισμών του δημόσιου φορέα όπου καμία συζήτηση δεν υπήρξε γύρω από τις συνέπειες που θα προέκυπταν και μάλιστα σε μια περίοδο κρίσης (Σακέλλης, 2007).

Μια άλλη θεσμική απόπειρα έγινε με τη νομοθετική εξουσιοδότηση σε όργανα κεντρικής εξουσίας από το άρθρο 2 παρ 2 του Ν3845/2010 που αναφέρεται σε μέτρα που έχουν να κάνουν με το μηχανισμό στήριξης της Ελληνικής Οικονομίας από τα κράτη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Έτσι υιοθετήθηκαν μέτρα έκτακτα τα οποία προστάτευαν τα ασθενή οικονομικά στρώματα και τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Καμία όμως διάταξη δεν πραγματοποιήθηκε μέχρι τα τέλη του Οκτωβρίου του 2013 από μέρους των Ελληνικών αρχών. Η κατοχύρωση του θεσμού τη βασικής σύνταξης αποτέλεσε ουσιαστικά ένα σημαντικό στοιχείο ώστε να δημιουργηθεί ένα «δίχτυ» ασφάλειας σε άτομα ανασφάλιστα και σε ηλικιωμένους (ΕΙΕΑΔ, 2013).

Το παραπάνω αναφέρεται στο άρθρο 2 παρ. 2 του Ν3863/2010 και ειδικότερα στο Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και σε διατάξεις σχετικές με εργασιακές σχέσεις. Έτσι προβλέπεται το δικαίωμα λήψης για μια μη ανταποδοτική σύνταξη κάθε μήνα, ύψους 360 ευρώ για το έτος 2010. Αναφέρεται δε ότι όσοι ανασφάλιστοι έχουν κάτω από 4.500 ημέρες, ή 15 χρόνια εργασίας με ασφάλιση πρέπει να πληρούν τα παρακάτω σχετικά κριτήρια (Σακέλλης, 2007).

- Συμπληρωμένο το 65^ο έτος ηλικίας
- Να μην υπερβαίνει το ατομικό ή το οικογενειακό τους εισόδημα τα 5000 ευρώ ή τα 10000 αντίστοιχα.
- Τα άτομα αυτά πρέπει να διαμένουν στην Ελλάδα τουλάχιστον για 15 χρόνια και να βρίσκονται ανάμεσα στο 15^ο και 65^ο έτος της ηλικίας τους. Μέσα από τη διαδικασία για τη χορήγηση άδειας αποδεικνύεται και η μόνιμη διαμονή τους για πολίτες τρίτων χωρών.

Όσοι πληρούν αθροιστικά όλα τα παραπάνω στοιχεία, μπορούν να διεκδικήσουν τη βασική σύνταξη και μάλιστα από τη στιγμή που έχουν συμπληρώσει 35 χρόνια πλήρους διαμονής σε μια χώρα. Υπάρχει μείωση κατά 1/35 που αφορά τον κάθε χρόνο που απομένει στα 35 χρόνια διαμονής. Σε αυτή τη κατηγορία δικαιούχων, η βασική σύνταξη δεν μπορεί να διαβιβασθεί σε τρίτα πρόσωπα. Ο ΟΓΑ είναι ο αρμόδιος φορέας για τη καταβολή της σύνταξης αυτής ή/και το Δημόσιο. Μια από τις πιο αμφιλεγόμενες παρεμβάσεις είναι και εκείνη η οποία παρατηρείται στη πιλοτική εφαρμογή ενός προγράμματος το οποίο και αναφέρεται σε ένα ελάχιστα εγγυημένο εισόδημα και μάλιστα σε δυο παροχές (Σακέλλης, 2007).

Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται σύμφωνα με τις διατάξεις της υπο-παραγράφου ΙΑ.3 του Ν4093/2012 και αναφέρεται στην έγκριση μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής πολιτικής 2013/2016. Η πιλοτική εφαρμογή και επιλογή δεν αναφέρεται ως μια καινοτομία του νομοθέτη η οποία εφαρμόστηκε έπειτα από απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών σε ένα πλαίσιο του Μνημονίου Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών Πολιτικών ώστε να εφαρμοσθεί το Β' Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελληνική Οικονομία. Αναφέρεται στο σημείο αυτό, η υιοθέτηση νομοθεσίας η οποία εισάγει κοινωνικά προγράμματα τα οποία σχετίζονται με

- Επιδόματα ύψους 200 ευρώ το μήνα τα οποία θα προσφέρονται για ένα χρόνο και μέχρι τη μέγιστη διάρκεια του επιδόματος ανεργίας. Απλά θα πρέπει να ισχύει ότι όλες οι προϋποθέσεις ισχύουν για τα υπόλοιπα προγράμματα εκπαίδευσης. Φυσικά το οικογενειακό φορολογήσιμο εισόδημα θα είναι μέχρι 10.000 ευρώ και το όριο

δαπάνης από μέρους του Υπουργείου για την απόδοση μηνιαίων καταβολών σχετικά με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, θα είναι 36 εκ. Ευρώ

- Συγκεκριμένο Πρόγραμμα για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα του οποίου η εφαρμογή του θα γίνεται πιλοτικά σε δυο περιοχές και μάλιστα με όχι ίδιες κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες. Το όριο δαπάνης έχει οριστεί στα 20 εκ. ευρώ το χρόνο με αρχή καταβολής το έτος 2014.

3.3.3 Βασικές Αρχές και Άξονες Ενός Συστήματος Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος στην Ελλάδα

Αποτελεί γεγονός πως στις μέρες μας και ελέω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα από το 2009 και έπειτα, είναι γνωστό ότι η ελληνική πολιτεία δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο για τη διαβίωση ορισμένων ατόμων και οικογενειών που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια. Ο αριθμός αυτών των ατόμων αγγίζει περίπου τα 2,5 εκατομμύρια πολιτών. Παρόλα αυτά όμως, προχωρά σε επιβολή μοντέλου άμεσης κάλυψης για τις ευπαθής ομάδες και προσδοκεί να αποδίδει έμφαση, τόσο σε περιεχόμενο όσο και σε αντίστοιχες υπηρεσίες και παροχές.

Είναι λοιπόν αναγκαίο κάτω από αυτό το σκεπτικό, η όποια επιστημονική συζήτηση να δώσει έμφαση στα θετικά στοιχεία της ανάπτυξης του συστήματος το οποίο θα αναφέρεται σε ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και μάλιστα σε καιρούς σημαντικής ύφεσης ώστε να συνδέσει τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης με τις οικονομικές πολιτικές και τις πολιτικές απασχόλησης με τις όποιες σημαντικές αλλαγές έχουν γίνει τόσο στην οικογένεια όσο και στην αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια (ΕΙΕΑΔ, 2013).

Έτσι δεν είναι τυχαίο ότι το Κρατικό Σύστημα για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα από κανονιστική πλευρά, θεωρείται ένα σημαντικό «εργαλείο» για τις δημόσιες παρεμβάσεις με απώτερο σκοπό τη καταπολέμηση της φτώχειας, αλλά και την κοινωνική και οικονομική εξασφάλιση των ασθενών

οικονομικά πολιτών. Απαιτείται όμως ένας σημαντικός μηχανισμός για τη μεταρρυθμιστική παρέμβαση στο παραπάνω πεδίο καθώς και των προνομιακών αλλαγών και μάλιστα με βασικό γνώμονα την ενεργητική στροφή προγραμμάτων επιδοματικής ενίσχυσης. Θα πρέπει να γίνει σύνδεση των παροχών με την εργασιακή ένταξη και κάτω από δύσκολα κριτήρια επιλογής σε ότι αφορά τη εφαρμογή των μέτρων κοινωνικής πολιτικής (ΕΙΕΑΔ, 2013).

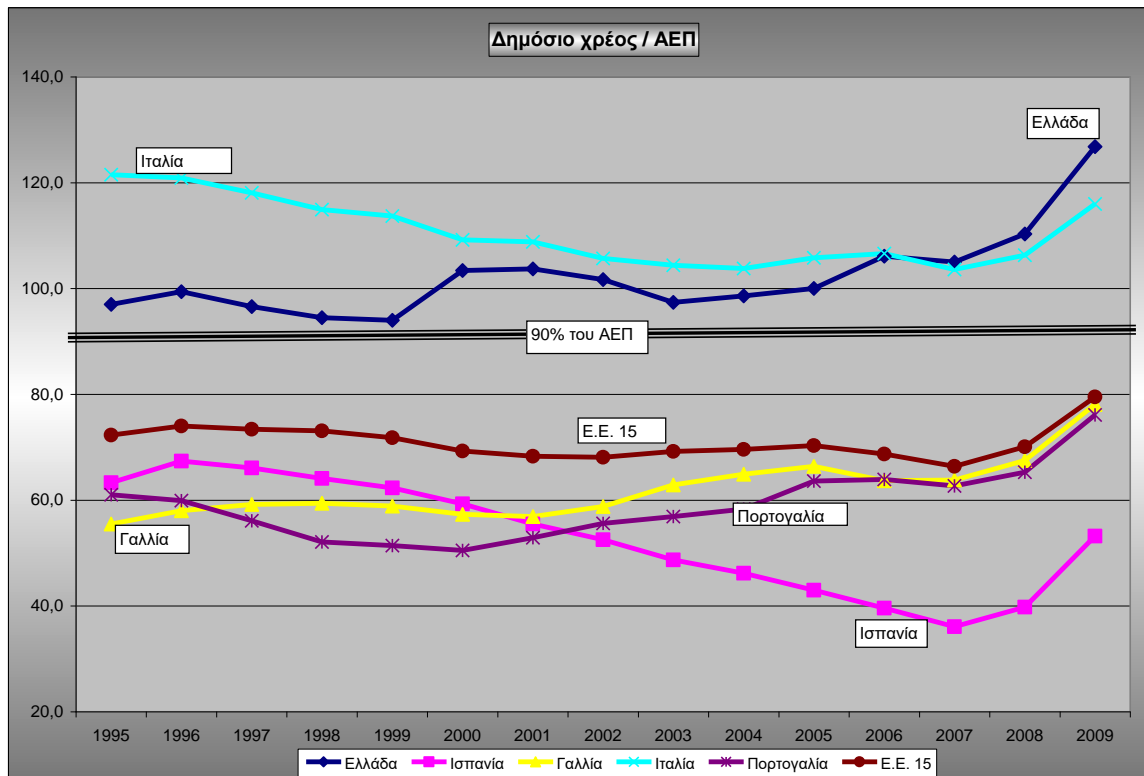
Το σύστημα του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος που προτείνεται στην Ελλάδα, δεν έχει καμία σχέση με τη χορήγηση χρηματικών παροχών που είναι μονοδιάστατη αλλά αποσκοπεί σε μια σύνθεση προγράμματος κοινωνικών παρεμβάσεων με τρεις (3) σημαντικούς πυλώνες, οι οποίοι αναφέρονται ως εξής

- Μια κατοχυρωμένη θεσμικά παροχή με προνοιακή για εισοδηματική ενίσχυση, ώστε ο κάθε φτωχός πολίτης να μπορεί να ζήσει αξιοπρεπώς
- Πακέτο ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας για άρρωστα άτομα και ηλικιωμένους
- Προγράμματα ενεργοποίησης αλλά και προώθησης ανέργων οι οποίοι μπορούν να εργασθούν

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το σύστημα που προτείνεται στην Ελλάδα το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, αποσκοπεί σε βοήθεια όσων οδηγούνται σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Θα πρέπει ωστόσο να διατηρεί μια καθολική προστασία όπου θα μοιράζει τις κοινωνικές παροχές σε ευπαθής ομάδες πολιτών.

3.4 Σχετικά Μεγέθη και Διαγράμματα τα Οποία Απεικονίζουν την Πορεία της Ελληνικής Οικονομίας Εν Μέσω Οικονομικής Κρίσης

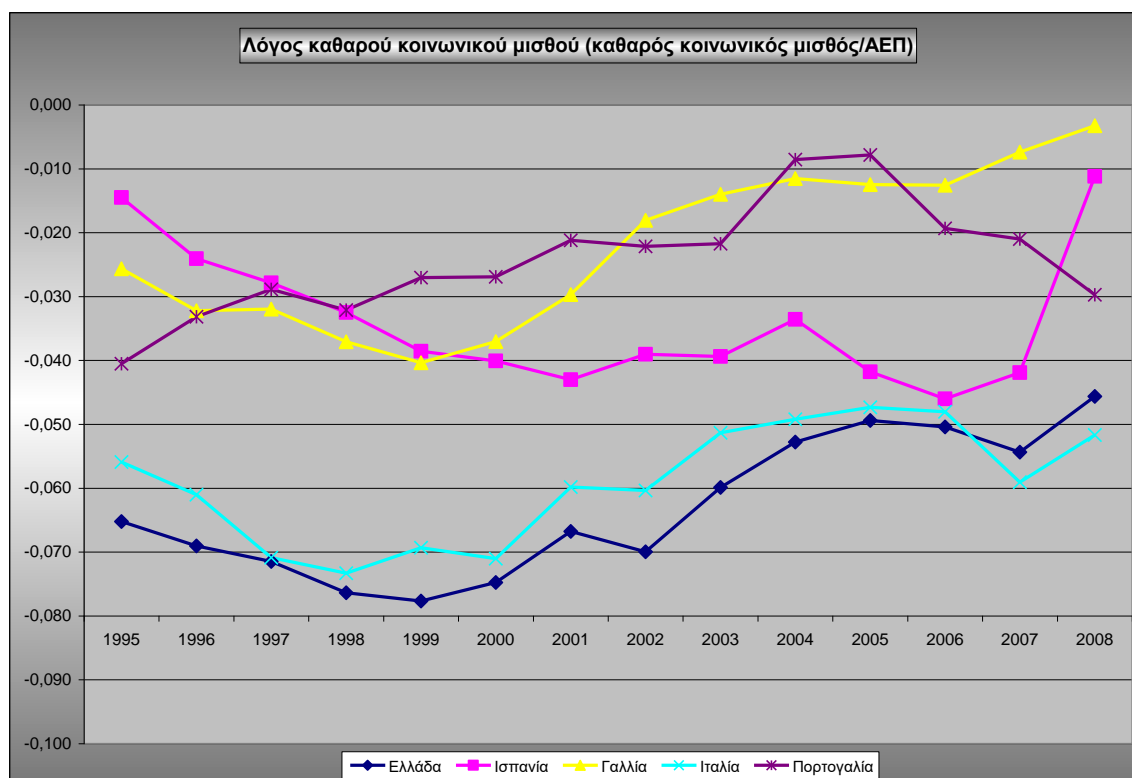
**Διάγραμμα 1: Δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στις
Νοτιοευρωπαϊκές χώρες, 1995-2009**

Πηγή: Eurostat, Government finance statistics.

Το μέτρο αυτό της καθαρής δημοσιονομικής θέσης της εργατικής τάξης μπορεί να είναι θετικό ή αρνητικό εκφράζοντας σε απόλυτους όρους την κρατική συνεισφορά ή επιβάρυνση στο εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο της. Ο καθαρός κοινωνικός μισθός ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι ο λόγος καθαρού κοινωνικού μισθού (net social wage ratio) και εκφράζει την ποσοτική σημασία του καθαρού κοινωνικού μισθού σε σχέση με τη συνολική οικονομική δραστηριότητα..

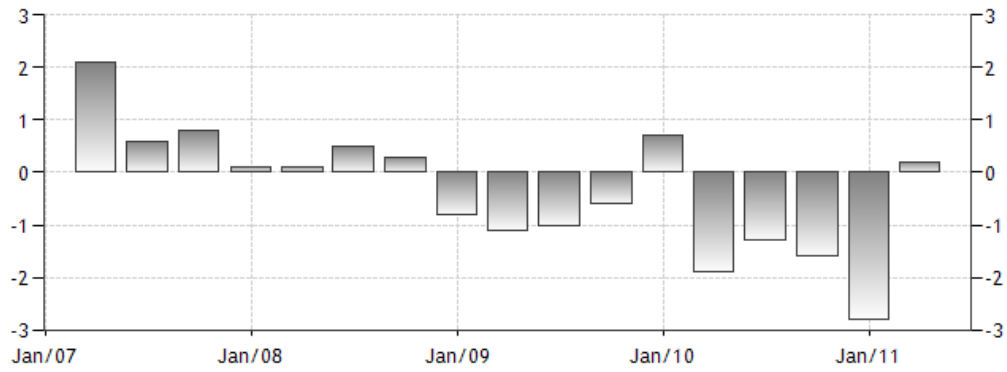
Διάγραμμα 2: Λόγος καθαρού κοινωνικού μισθού στις νοτιοευρωπαϊκές χώρες, 1995 – 2008.

Πηγή: Maniatis (2012)

Στο διάγραμμα 2 παρατηρούμε πρώτον ότι για όλη τη διάρκεια της περιόδου 1995-2008 ο καθαρός κοινωνικός μισθός σε όλες τις νοτιοευρωπαϊκές χώρες ήταν αρνητικός, κάτι που σημαίνει ότι όχι μόνο δεν ήταν υπεύθυνοι οι μισθωτοί εργαζόμενοι για τα δημόσια ελλείμματα και τη συσσώρευση δημοσίου χρέους αυτά τα χρόνια, αλλά αντίθετα η εργατική τάξη συστηματικά επιδοτούσε το κράτος και πιθανόν και το κεφάλαιο. Στην Ελλάδα μάλιστα ο καθαρός κοινωνικός μισθός ήταν περισσότερο αρνητικός από ότι σε όλες τις άλλες χώρες υπερβαίνοντας το 6% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για όλη την περίοδο, παρότι είχε ανοδική τάση κατά τη δεκαετία του 2000 όπως συνέβη άλλωστε και στις περισσότερες άλλες χώρες.

Διάγραμμα 3: Ρυθμός ανάπτυξης Ελλάδας

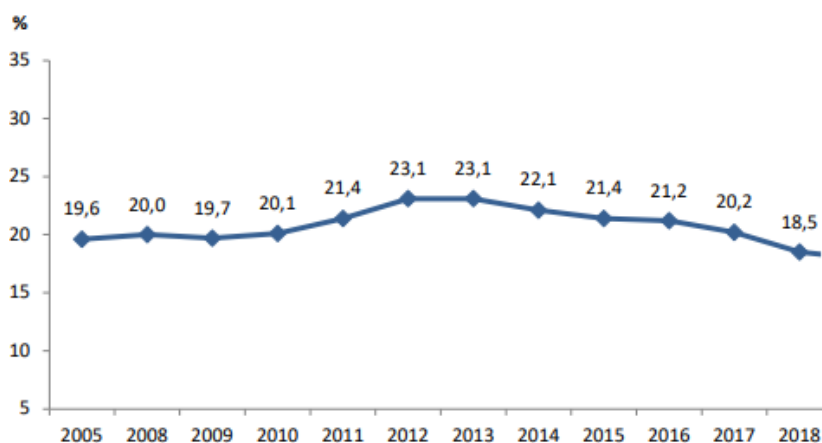
Πηγή : Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Διάγραμμα 4: Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα.

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Διάγραμμα 5: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας: 2005-2018

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Ο δείκτης φτώχειας κατά το έτος 2005 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2004) ανέρχόταν στο 19,6%, σημείωσε αυξητική πορεία έως το έτος 2012 όπου εκτιμήθηκε στο 23,1% ενώ άρχισε να μειώνεται από το έτος 2014, όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 5.

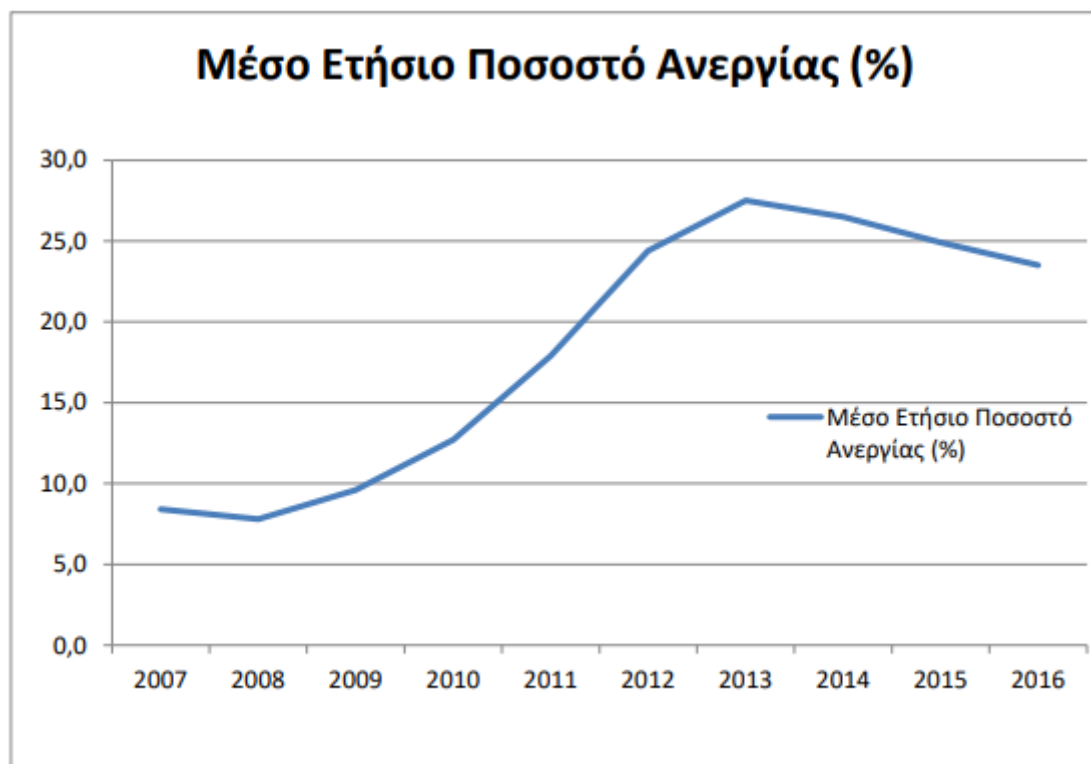
Διάγραμμα 6: Μέσο Ετήσιο Ποσοστό Ανεργίας

Έτος	Μέσο Ετήσιο Ποσοστό Ανεργίας (%)
2007	8,4
2008	7,8
2009	9,6
2010	12,7
2011	17,9
2012	24,4
2013	27,5
2014	26,5
2015	24,9
2016	23,5

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας για την υπό μελέτη περίοδο 2007 – 2016. Τα δεδομένα του ανωτέρω πίνακα κάνουν σαφές ότι κατά την τελευταία δεκαετία στο έτος 2008 η ανεργία διαμορφώθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα με ποσοστό 7,8%, ενώ εν αντιθέσει το έτος 2013 η ανεργία σημείωσε την ανώτερή της τιμή με ποσοστό 27,5%. Διαγραμματικά, η διαχρονική εξέλιξη του μέσου ετήσιου ποσοστού ανεργίας δίνεται στο γράφημα που ακολουθεί:

Διάγραμμα 7: Μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργία (%)

Πηγή : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η απόλυτη φτώχεια αρχικά αναφέρεται στην επιβίωση του ατόμου και σε άτομα τα οποία δε διαθέτουν τα βασικά είδη πρώτης ανάγκης. Η επιβίωσή τους επομένως είναι δύσκολη. Αναφέρονται καταστάσεις λιμοκτονίας, υποσιτισμού, έλλειψης νερού πόσιμου, στέγασης, ένδυσης, φαρμάκων. Η Παγκόσμια Τράπεζα ως απόλυτη φτώχεια ορίζει τη διαβίωση των ατόμων με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα (Μελάς, 2009). Η ευρωπαϊκή οικονομία βρίσκεται στη δύνη μιας κρίσης, η οποία εκφράζεται από τα συνεχιζόμενα υψηλά ποσοστά ύφεσης των χωρών του νότου (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) και από την ουσιαστική στασιμότητα της ανάπτυξης των χωρών του Βορρά όπως Γερμανία, Αυστρία και Ολλανδία.

Τα πρώτα δείγματα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008, άρχισαν να εμφανίζονται τον Ιούλιο του 2007, όταν η τιμή του πετρελαίου είχε φτάσει στα 147 δολάρια .το βαρέλι Σε συνδυασμό με την οικονομική «ξηρασία» που επικρατούσε εκείνη την εποχή, οδηγήθηκαν σε μεγάλη αύξηση οι τιμές των τροφίμων. Αποτελεί γεγονός πως είναι ιδιαίτερα εμφανής η κατάσταση φτώχειας από την οποία είναι δύσκολο να ξεφύγουν άτομα στην Ελλάδα ειδικά σε ότι σχετίζεται με τα συστήματα υγείας, κοινωνικής παροχής και ασφάλισης.

Έτσι η οικονομική κατάσταση των πολιτών της χώρας, επηρεάζεται άμεσα απ' αυτούς τους παράγοντες και μ' αυτό τον τρόπο οι ανισότητες αυξάνονται. Εξ αιτίας των ανισοτήτων στην κατανομή του εισοδήματος και την αύξηση του κινδύνου φτώχειας το 2010, η κρίση της ελληνικής οικονομίας έγινε ακόμα εντονότερη. Η μεταβολή του ΑΕΠ ήταν 4-5%. Ωστόσο βάση των παραπάνω, το ερώτημα που προκύπτει είναι, πώς διαμορφώθηκαν οι χρηματικές απώλειες που υπέστησαν οι πολίτες ανάλογα με τη θέση τους στη κατανομή εισοδήματος. Οι απώλειες αυτές μπορούν να υπολογισθούν με δυο τρόπους: σε απόλυτους όρους, δηλαδή σε ευρώ, κατά προτίμηση σταθερής αγοραστικής δύναμης, ή σε σχετικούς όρους, ως ποσοστό του αντίστοιχου εισοδήματος της προηγούμενης περιόδου. Σε απόλυτους όρους

παρατηρούμε μια μάλλον απότομη κλιμάκωση των απωλειών καθώς αυξάνεται το εισόδημα. Τα νοικοκυριά του πλουσιότερου δεκατημορίου εμφανίζονται να έχουν υποστεί μείωση του ετήσιου εισοδήματος της τάξης των 4.344 ευρώ ανά ισοδύναμο ενήλικα (Ματσαγγάνας, 2011).

Το έτος 2008 έγινε ουσιαστικά η πρώτη απόπειρα για τη θεσμική κατοχύρωση ενός γενικού προγράμματος με σκοπό τη θεσμοθέτηση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην Ελλάδα και ειδικότερα στο Σύστημα Κοινωνικής Προστασίας της χώρας. Η απόπειρα αυτή έγινε μέσα από τη νομοθετική εξειδίκευση για το όριο σχετικής φτώχειας. Σκοπός ήταν να ορισθεί ένα πεδίο εφαρμογής για τα προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης των φτωχών από το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1 παρ. 1 εδάφιο γ' του Ν3895/2010 δεν ισχύει πλέον, το Κοινωνικό Ταμείο. Το άρθρο αναφέρεται σε κατάργηση και συγχώνευση υπηρεσιών και οργανισμών του δημόσιου φορέα όπου καμία συζήτηση δεν υπήρξε γύρω από τις συνέπειες που θα προέκυπταν και μάλιστα σε μια περίοδο κρίσης (Σακέλλης, 2007).

Αποτελεί λοιπόν γεγονός πως στις μέρες μας και ελέω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα από το 2009 και έπειτα, η ελληνική πολιτεία δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο για τη διαβίωση ορισμένων ατόμων και οικογενειών που αντιμετωπίζουν τη φτώχεια. Ο αριθμός αυτών των ατόμων αγγίζει περίπου τα 2,5 εκατομμύρια πολιτών. Παρόλα αυτά όμως, προχωρά σε επιβολή μοντέλου άμεσης κάλυψης για τις ευπαθείς ομάδες και προσδοκά να αποδίδει έμφαση, τόσο σε περιεχόμενο όσο και σε αντίστοιχες υπηρεσίες και παροχές.

Είναι λοιπόν αναγκαίο κάτω από αυτό το σκεπτικό, η όποια επιστημονική συζήτηση να δώσει έμφαση στα θετικά στοιχεία της ανάπτυξης του συστήματος το οποίο θα αναφέρεται σε ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και μάλιστα σε καιρούς σημαντικής ύφεσης ώστε να συνδέσει τις πολιτικές κοινωνικής ένταξης με τις οικονομικές πολιτικές και τις πολιτικές

απασχόλησης με τις όποιες σημαντικές αλλαγές έχουν γίνει τόσο στην οικογένεια όσο και σε αγορά εργασίας τα τελευταία χρόνια

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγιοσμυρνάκης, Βλ., (2006), “Διεθνείς οικονομικές σχέσεις”, Εκδόσεις Rosili Βενιέρης Δ.- Παπαθεοδώρου Χρ. (2003), «Η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα», Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα
- Στασινοπούλου Όλ., (2006), «Κράτος Πρόνοιας», Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg
- Αλεξίου Κ., Αράπογλου Β., Αργεΐτης Γ., Καρακιουλάφη Χ., Μοσχονάς Α., Νικολαΐδης Ε., Παπαθεοδώρου Χ., Πετμετζίδου Μ., Στασινόπουλος Γ., Χάλαρης Γ., (2012), «Οικονομικές αλλαγές και κοινωνικές αντιθέσεις στην Ελλάδα», Εκδόσεις Τυπώθητω
- Σακέλλης Ι. (επ.) (2007): Πρόταση υλοποίησης ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Κοινωνικής Υποστήριξης και Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα. Σταθόπουλος Π. (2005), «Κοινωνική Πρόνοια, ιστορική εξέλιξη-νέες κατευθύνσεις», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση
- Σόρος Τζ. (2008), « Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της», Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη
- Ματσαγγάνας Μ., (2011), “Η Κοινωνική Πολιτική σε Δύσκολους Καιρούς, Οικονομική Κρίση, Δημοσιονομική Λιτότητα και Κοινωνική Προστασία», Εκδόσεις Κριτική
- Ματσαγγάνας Μ, Λεβέντη Χ.,(2011) «Οι διανεμητικές επιπτώσεις της κρίσης στην κατανομή του εισοδήματος» Στο Κοινωνική Πολιτική και κοινωνική συνοχή, στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης. Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος
- Σταθόπουλος Π.Α., (2005), “Κοινωνική Πρόνοια – Ιστορική Εξέλιξη και Νέες Κατευθύνσεις”, Εκδόσεις Παπαζήσης
- Σταθόπουλος Π.Α., (2000), «Κοινοτική Εργασία – Διαδικασία, Μέθοδοι και Τεχνικές Παρέμβασης», Εκδόσεις Παπαζήση

- Στασινοπούλου Όλ. (2006), «Κράτος Πρόνοιας», Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg
- Καραμούζης Ν., Χαρδούβελης Γ., (2011), «Από τη Διεθνή Κρίση στην Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδος – Τι μας Επιφυλάσσει το Μέλλον», Εκδόσεις Λιβάνης
- Μανιτάκης Αντ., (2004), «Κράτος Δικαίου και Δικαστικός Έλεγχος της Συνταγματικότητας», Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Μελάς Κ., (2009), Η Οικονομική Κρίση του 2008 και η Σημασία της, Εκδόσεις Λιβάνη
- www.gsevee.gr, 2011, Η Ελλάδα Μετά το Μνημόνιο
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Στοιχεία για την Κρίση Παγκοσμίως, Σχετικές Μελέτες και Έρευνες, 2012
- ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Δείκτες Φτώχειας και Οικονομικής Κατάστασης στην Ελλάδα, Συγκεντρωτικά Στοιχεία 2000 – 2014
- ΕΛ.ΣΤΑΤ, «Η Ελλάδα με αριθμούς 2014», ανάκτηση από http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/ELLAS_IN_NUMBERS_GR.pdf, 7-11-2014.
- Eurostat, Δείκτες Ανισότητας και Φτώχειας στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα, 2000-2010
- ΟΚΕ – Οικονομική Κοινωνική Επιτροπή Ελλάδος, 2013
- ΕΙΕΑΔ, Νοέμβριος 2013 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα Αμίσης Γ. (2011): «Υπερεθνικές επιδράσεις στην ανάπτυξη του Ελληνικού Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας», σελ. 19-56, σε Τιμητικός Τόμος Π. Αγαλλοπούλου, Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Calomiris, C. W., (2011), «Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου», Άρθρο Α.1, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

- Collignon, St., (2011), «Η έκδοση ιδιωτικών ομολόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως διέξοδος από το ελληνικό δράμα», Άρθρο Δ.2, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- Mayer, Th., (2011), «Διδάγματα από την κρίση χρέους στην Ελλάδα», Άρθρο Δ.1, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- O'Neill, J., (2011), «Κρίση και οικονομικός κύκλος: η άποψη της αγοράς», Άρθρο Α.2, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα
- Τρέλλη, Α., (2013), Ελλάδα: 21,7% Ανεργία - Ετήσια αύξηση 21,7% σημείωσε η ανεργία στην Κύπρο. Ποιες ηλικιακές ομάδες πλήττονται περισσότερο, Μελέτη της Γ.Σ.Π.Ο.Β.Ε.Κ
- Κουρσάρης, Σ. (2013), Γενική Συνομοσπονδία Ελληνικών οργανώσεων βιοτεχνών επαγγελματιών καταστηματαρχών: Σημείωμα για την Γ.Σ.Π.Ο.Β.Ε.Κ
- Correa, P. & Iooty M. (2010): The Impact of the Global Economic Crisis on the Corporate Sector in Europe and Central Asia: Evidence from a Firm-Level Survey, World Bank Group Enterprise Note No. 8, Financial Crisis Survey/Enterprise Surveys.
- Erol, M., Apak, S., Atmaca, M. & Öztürk, S. (2011): Management measures to be taken for the enterprises in difficulty during times of global crisis: An empirical study. Published by Elsevier, Procedia Social and Behavioral Sciences 24, pp.16–32.
- Raghavan, A. (2009): The Economic Downturn: Coping Strategies and the Way Forward, VIKALPA, Vol. 34 , No 3, pp. 67-7

«Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης»

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων,

δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων,

απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική

και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω

δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Πτυχιακή μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Προπτυχιακού Τίτλου, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου

περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Πτυχιακή προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και

ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Σεβδά Αικατερίνη

Σέρρες, Νοέμβριος 2023